

ગુજરાતના સુવર્ણ જયંતી વર્ષમાં
ગુજરાતની પ્રજામાં વાચનની અભિરૂચિ કેળવવા

ગુજરાત સરકાર આયોજિત

વાંચે ગુજરાત અભિયાન

એકવીસમી સદી જ્ઞાનની સદી

વિચાર વાચન શિબિર
પ્રશિક્ષકો માટેની માર્ગદર્શિકા

દરેક ગુજરાતવાસી ખૂબ ખૂબ વાંચે, વિચારે અને વિકસે એ માટેનું અભિયાન
બાળકોમાં વાચન સંસ્કારનાં બીજ રોપવા માટેનો એક અભિનવ નવતર પ્રયોગ
નવી પેઢીના જીવનઘડતર અને સંસ્કાર ઘડતર માટેનો યજ્ઞ
એક અભિનવ જનઆંદોલન

જે પુસ્તકનો મિત્ર તે મારો પણ મિત્ર

(Inside front cover page)

અભિયાનના સૂત્રો :

- (૧) અમને પેપ્સી નહી, પુસ્તક આપો
- (૨) જે પુસ્તકનો મિત્ર, તે મારો પણ મિત્ર
- (૩) અમે વાંચીશું, અમારા પરિવારને પણ વંચાવીશું
- (૪) Read Gujarat for Well Read Gujarat
- (૫) ઘરે ઘરે પુસ્તક, ઘરે ઘરે પુસ્તકાલય
- (૬) વાંચે ગુજરાતી વિક્સે ગુજરાતી
- (૭) બુકે નહિ બુક
- (૮) ચાંલ્લો નહિ ચોપડી
- (૯) ગ્રંથ દેખાડે પંથ
- (૧૦) વાંચો . . .વિચારો . . .વિક્સો . . .
- (૧૧) પુસ્તક-આત્માનું ઔષધ
- (૧૨) શ્રેષ્ઠ પુસ્તક સંગ-સત્સંગ

લક્ષ્યાંકો:

● સમગ્ર ગુજરાત રાજ્યમાં

૨૫. ૦૦ લાખ બાળકો ૧.૦૦ કરોડ પુસ્તકો વાંચે એવી અપેક્ષા

૧૫,૦૦૦ શાળાઓ, અને ૧૦૦૦ કોલેજ, ૫૦,૦૦૦ ગ્રંથસારથિ (માર્ગદર્શક) શિક્ષકો અને ૧૦,૦૦૦ નિણાર્થકો યોગદાન આપે એવી અપેક્ષા.

૧૫,૦૦૦ ગ્રંથ યાત્રાઓ, ૧૫,૦૦૦ પ્રેરણા સભાઓ અને ૨,૫૦૦ વિચાર વાંચન શિબિરોનું આયોજન જેમાં ૨,૫૦,૦૦૦ વિદ્યાર્થીઓને પ્રેરણા અને તાલીમ આપવામાં આવે.

૧.૦૦ લાખ પુસ્તકો તરતાં મૂકવા (લોકો દ્વારા)

૧,૦૦૦ સ્થળે મને ગમતું પુસ્તક વાર્તાલાપો શરૂ થાય

૨૫,૦૦૦ શેરી વાર્તાલાપો-કોલેજના વિદ્યાર્થીઓ દ્વારા વિચાર પ્રેરક પુસ્તકો પર

કુલ ૧,૦૦,૦૦૦ બાળકો, ૧૪૦૦ જેટલી શાળા અને કુલ ૧૧,૦૦૦ કોલેજના વિદ્યાર્થીઓને ઈનામો

વિચાર - વાચન શિબિરો :

ગુજરાતભરના બાળકો, કિશોરો અને યુવાનો ખૂબ વાંચે, વિચારે અને વિકસે એ માટે “વાંચે ગુજરાત” અભિયાન અંતર્ગત વિવિધ કાર્યક્રમો યોજાયા છે. શ્રેષ્ઠ વાચક સ્પર્ધા, મને ગમતું પુસ્તક વાર્તાલાપ, વાચન પ્રેરણાલક્ષી વક્તૃત્વ, નિબંધ, ચિત્ર, સુવિચાર વાચન અને કવીઝ સ્પર્ધાઓ તેમજ પુસ્તક અધ્યયન અનુશીલન પ્રોજેક્ટ જેવા વિવિધ કાર્યક્રમો યોજાનાર છે. આ કાર્યક્રમોની સમજ અને માર્ગદર્શન આપવા અને મૂળભૂત રીતે વાચન માટેની પ્રેરણા આપવા સમગ્ર રાજ્યમાં વિદ્યાર્થીઓ માટે વિચાર - વાચન શિબિરો યોજાનાર છે.

એ જ પ્રમાણે વિદ્યાર્થીઓને માર્ગદર્શન આપનાર ગ્રંથસારથિ શિક્ષકોની પણ શિબિરો યોજાશે.

આ શિબિરોની કાર્યપદ્ધતિ, કાર્યસૂચિ અને એના સંચાલન માટેની “પ્રશિક્ષણ માર્ગદર્શિકા અહી સમાવવામાં આવી છે. પ્રશિક્ષણ માર્ગદર્શિકા પ્રશિક્ષકોને ઉપયોગી નીવડશે એવી અમારી આશા છે.

વાંચે ગુજરાત અભિયાનના તમામ કાર્યક્રમો, એના નિયમો વિગેરેની સંપૂર્ણ માહિતી મેળવવા માટે વિગતવાર પ્રોજેક્ટ રીપોર્ટનો ઉપયોગ કરવો અથવા વાંચે ગુજરાતની “વેબસાઈટ” vancheugujarat.in પરથી માહિતી મેળવવી. વિશેષ માહિતી, સ્પષ્ટતા કે માર્ગદર્શન માટે અભિયાનના કાર્યાલયનો, અભિયાનના હોદ્દદારો અથવા જિલ્લા સમિતિના હોદ્દદારોનો સંપર્ક કરવા વિનંતી છે.

વિચાર-વાંચન શિબિર : વિદ્યાર્થીઓ માટે :

૧. વિચાર-વાચન અને જીવન ધ્યેય નિર્ધારણ માટે એક દિવસીય વિચાર વાંચન શિબિરોનું આયોજન.
૨. સામાન્ય રીતે દરેક શાળાના ૧૦% વિદ્યાર્થીઓને શિબિરોમાં તાલીમ આપવામાં આવશે.
૩. રાજ્યભરમાં ઓછામાં ઓછા ૨,૫૦,૦૦૦ બાળકોને વિચાર વાંચન શિબિરમાં તાલીમ આપવામાં આવશે.
૪. એ માટે રાજ્યભરમાં ૨૫૦૦ શિબિરોનું આયોજન.
૫. દરેક શિબિરમાં ૧૦૦ થી ૧૨૫ વિદ્યાર્થીઓ રહેશે.
૬. આ રીતે ૨.૫૦ લાખ વિદ્યાર્થીઓને વાચન - વિચારની તાલીમ અને પ્રેરણા આપવામાં આવશે અને શ્રેષ્ઠ વાચક સ્પર્ધા અંગે માહિતગાર કરવામાં આવશે.
૭. આપના જિલ્લામાં યોજાનાર શિબિરોના કાર્યક્રમ માટે જિલ્લા શિક્ષણ અધિકારીશ્રીનો સંપર્ક કરવો.

ગ્રંથસારથિ શિક્ષકો માટે :

દરેક તાલુકાના ગ્રંથસારથિ શિક્ષકો માટે, તાલુકા દીઠ એક શિબિર થશે. જેથી રાજ્યભરમાં આશરે કુલ ૫૦૦ જેટલી શિબિરોમાં આશરે ૫૦,૦૦૦ જેટલા શિક્ષકોને પ્રશિક્ષણ આપવામાં આવશે.

કાર્યસૂચિ - વિદ્યાર્થીઓ માટે

	<u>સમય (મિનિટ)</u>
સમય : સવારે ૯.૦૦ થી સાંજે ૪.૦૦	
૧. રજીસ્ટ્રેશન / નોંધણી :	૧૦
૨. વંદના / પ્રાર્થના	૫
૩. સ્વાગત અને પ્રાસંગિક પ્રવચન	૧૦
“ચાલો વાંચતા થઈએ”	
૪. પરિચય સંવાદ	૧૫
૫. પુસ્તક વાચન શા માટે	૨૦
૬. પુસ્તકોની દુનિયામાં ડોકિયું	૩૦
રીસેસ (૧૦.૩૦ થી ૧૦.૪૦)	૧૦
“ચાલો વિચારતા થઈએ” (૧૦.૪૦ થી ૧૨.૧૫)	
૭. વિચાર કરતાં શીખો-વિચાર વ્યાયામ	૪૦
૮. પુસ્તક પ્રદર્શન (પુસ્તકો જોવા વાંચવા માટેનો સમય)	૫૫
રીસેસ	૧૨.૧૫ થી ૧૩.૦૦
“ચાલો જીવન બદલીએ” (૧૩.૦૦ થી ૧૪.૦૫)	
૯. શ્રેષ્ઠ વાચક સ્પર્ધા અંગે માહિતિ	૪૫
૧૦. જીવનધ્યેય શા માટે અને કેવી રીતે?	૨૦
રીસેસ (૧૪.૦૫ થી ૧૪.૧૫)	૧૦
“ચાલો વાચન વ્રત લઈએ” (૧૪.૧૫ થી ૧૬.૦૦)	
૧૧. બાળકો પાસે અપેક્ષા, શું કરવાનું છે તે ફરીથી યાદ કરાવવું	૧૫
૧૨. પુસ્તકો ક્યાંથી મેળવવા, કેવી રીતે મેળવવા	૧૫
૧૩. પ્રશ્નોત્તરી	૪૦
૧૪. પ્રતિભાવ બાળકોના	૧૫
૧૫. વાચનવ્રત	૧૦
૧૬. સમાપન-પ્રમાણપત્ર વિતરણ-રાષ્ટ્રગીત	૧૦

શિબિરને અંતે વિદ્યાર્થી પાસે અપેક્ષા :

૧. સૌ પ્રથમ તો એને જીવનમાં સદ્વાચનની અગત્યતા સમજાવવી જોઈએ અને એને જીવનઘડતર અને સંસ્કાર ઘડતર માટે વાંચન જરૂરી છે એ સમજાવું જોઈએ અને હવેથી ન વાંચતો હોય, તો ખૂબ વાંચવાની પ્રેરણા થાય એવું થવું જોઈએ.
૨. શિબિરને અંતે વિદ્યાર્થી ઓછામાં ઓછા “૧૦” પુસ્તકો વિષે જાણે અને વાંચવાની ઉત્કંઠા રાખે.
૩. શ્રેષ્ઠ વાચક સ્પર્ધામાં ભાગ લેવા કટીબધ્ધ બને, અને પોતે ઓછામાં ઓછા કેટલા પુસ્તકો વાંચશે એ અંગે સંકલ્પ જાહેર કરે.
૪. વાચન પ્રેરણા અને જીવનધ્યેયલક્ષી અન્ય સ્પર્ધાઓ (વકતૃત્વ, નિબંધ, ચિત્ર, સુવિચાર વાચન અને કવીઝ) પૈકી ઓછામાં ઓછી કોઈપણ એક અને શક્ય હોય તો તમામ પાંચે પાંચ સ્પર્ધામાં ભાગ લેવા કટીબધ્ધ બને.
૫. પોતે વાંચશે અને બીજા પાસે પણ વંચાવશે એવો સંકલ્પ કરે.
૬. જીવનધ્યેય વિષે વિચારતો થાય અને એને આનુસંગિક વાચન કરવા પ્રેરાય.
૭. ઓછામાં ઓછું એક વાચનવ્રત લે.
૮. વિચાર કરવાની ગંભીરતાને સમજે.

૯. બીજા દસ મિત્રોને વાંચનની પ્રેરણા આપે.

૧૦. ઓછામાં ઓછા “દસ” મિત્રોને શ્રેષ્ઠ વાચક સ્પર્ધામાં ભાગ લેવા સમજાવશે, એવો સંકલ્પ કરે.

સામાન્ય સૂચનો

૧. શિબિરની બેઠક વ્યવસ્થા ગોળાકારમાં રાખવી જેથી દરેક બાળક એકબીજાને જોઈ શકે.
૨. કોઈપણ સંજોગોમાં શિબિરાર્થીની સંખ્યા ૧૨૫ થી વધારે રાખવી નહીં.
૩. પ્રાથમિક અને માધ્યમિકના બાળકોની શિબિરો અલગ કરવી.
૪. દરેક શાળાના ઓછામાં ઓછા ૧૦% વિદ્યાર્થીઓ ભાગ લઈ શકે એ રીતે શિબિરોનું આયોજન થયું છે. એ વ્યવસ્થા જાળવી રાખવી.
૫. પુસ્તક પ્રદર્શનમાં ઓછામાં ઓછા ૨૫૦-૫૦૦ પુસ્તકો રાખવા.બાળકોની કક્ષા પ્રમાણે પુસ્તકો આપવા.
- ૬. કોઈ પણ પ્રકારનું હોમવર્ક આપવું નહીં.**
૭. શિબિર સમયસર શરૂ કરવી. દરેક બેઠકમાં નિર્ધારિત કરતાં વધારે સમય લેવો નહીં. સમય શિસ્ત જાળવવી.
૮. સ્વાગત અને પ્રાસંગિક પ્રવચન માટે જે શાળામાં શિબિરનું આયોજન થયું હોય એના આચાર્યને બોલાવવા, જો શક્ય ન હોય તો અન્ય કોઈ મહેમાનને બોલાવવા.
૯. શિબિર ચાર - બેઠકમાં થશે.
૧૦. શિબિર શક્ય હોય ત્યાં સુધી શાળાની લાઈબ્રેરીમાં રાખવી. જો શક્ય ન હોય તો જ વર્ગખંડમાં કે અન્ય જગ્યાએ રાખવી.
૧૧. શિબિરમાં પ્રદર્શન માટે મુકેલા પુસ્તકો બાળકોને રસ પડે એવા રાખવા. શાળાની લાઈબ્રેરીમાં એવા પુસ્તકો ન હોય તો અન્ય લાઈબ્રેરી / જાહેર લાઈબ્રેરીમાંથી એક/ બે દિવસ માટે મેળવવા.
૧૨. શિબિરમાં સતત સંવાદ હોવો જોઈએ. બાળકો સાથે પ્રશ્નો દ્વારા વાતચીત ચાલુ રાખવી. શિબિરને કંટાળાજનક બનાવવી નહીં.
- ૧૩. શિક્ષક ગોળાકારમાં બેઠેલા વિદ્યાર્થીઓની વચ્ચે સતત ફરતા રહેવું બોલવામાં સતત સંકોચ અનુભવતા વિદ્યાર્થીઓને પ્રેરણા આપી, હિમત આપી બોલતા કરવા. એક જગ્યાએ ખુરશી પર બેસી શિબિરનું સંચાલન કરવું નહીં.**
૧૪. માઈકની વ્યવસ્થા અવશ્ય રાખવી.
૧૫. શિબિર આખા દિવસની હોય,બપોરનું ભોજન લાવવા સૂચના આપવી. વિરામના સમયમાં શક્ય હોય તો હળવા નાસ્તાની વ્યવસ્થા કરવી/કરાવવી. (આ માટે તાલુકા - જિલ્લા સમિતિનો સંપર્ક કરવો. શક્ય હોય તો મદદ કરશે.)
૧૬. શિબિરમાં સતત સારા જવાબો આપનારનું, સારા વિચારો પ્રદર્શિત કરનાર તેમજ સારા વાચકોને અને સારી રીતે ભાગ લેનાર માટે તાળી પડાવી એમને પ્રોત્સાહિત કરતાં રહેવું.
૧૭. વિદ્યાર્થીઓને સતત સવાલ પૂછતાં રહો, જવાબો મેળવતા રહો. સંવાદ કરતાં રહો. જેથી વિદ્યાર્થી કંટાળે નહીં.

શિબિરને અંતે વિદ્યાર્થીઓને નીચેની સામગ્રી આપવી.

૧. શ્રેષ્ઠ વાચક સ્પર્ધા અંગેનું માહિતી પત્ર (હેન્ડ બીલ)
૨. વાચન વ્રત.
(દરેક વિદ્યાર્થીને આપવા)

ગ્રંથસારથિ શિક્ષકો માટે શિબિર

કાર્યસૂચિ

સમય સવારે ૯.૦૦ થી સાંજે ૪.૩૦

	સમય (મિનિટ)
૧. વંદના /પ્રાર્થના	૫
૨. સ્વાગત અને પ્રાસંગિક પ્રવચન	૧૦
૩. પુસ્તકવાચન શા માટે?	૩૦
૪. પુસ્તકોની દુનિયામાં ડોકિયું	૩૦
૫. “વાંચે ગુજરાત” અભિયાન અને શ્રેષ્ઠ વાચક સ્પર્ધા વિષે માહિતિ	૬૦
૬. ગ્રંથસારથિ શિક્ષક પાસે અપેક્ષાઓ	૪૫
ભોજન વિરામ	
૭. બાળકો કેમ વાંચતા નથી ?વાંચવા માટે કેવી રીતે પ્રેરણા આપશો	૩૫
૮. પુસ્તક પસંદગી કેવી રીતે કરાવશો	૩૫
૯. જીવનધ્યેય અંગે કેવી રીતે સમજાવશો	૩૫
૧૦. વેબસાઈટ પરિચય અને માહિતિ કેવી રીતે મોકલવી	૧૫
વિરામ	
૧૧. અભિયાન ને વધુને વધુ વ્યાપક કેવી રીતે બનાવશો	૩૦
૧૨. પ્રશ્નોત્તરી, ઓપન ફોરમ અને સૂચનો	૪૫
૧૩. સમાપન	૧૦
૧૪. આભાર વિધિ / રાષ્ટ્રગીત	૫

પરિચય સંવાદ :

હેતુ :

૧૫ મિનિટના આ સમયગાળા દરમ્યાન પ્રશિક્ષકે વિદ્યાર્થીઓ જોડે પ્રેમનો નાતો બાંધવાનો છે. એટલું જ નહીં. એમના વિષે જાણવું અને ખાસ કરીને એમની વાંચન સંબંધી પૂર્વભૂમિકા, એમણે આજ સુધી કરેલું વાંચન, વાચનની ટેવો વિગેરે વિષે જાણવું, જેથી શિબિરમાં એમની સાથે કેવી રીતે સંવાદ કરવો એનો ખ્યાલ આવે.

આ માટે પ્રશિક્ષકે વિદ્યાર્થીઓ સાથે નીચેના સંવાદો કરવા.

૧. આપમાંથી કેટલા જણાંએ લાઈબ્રેરી જોઈ છે? જો હા હોય તો કઈ કઈ ?
૨. કેટલા જણા લાઈબ્રેરીમાં પહેલી વાર આવ્યા છે ?
૩. કેટલા વિદ્યાર્થીઓ કોઈ પણ જાહેર લાઈબ્રેરીના સભ્ય છો ?
૪. કેટલા વિદ્યાર્થીઓ પુસ્તકો વાંચે છે ? ઉભા કરી - નામો પૂછવા- વાંચેલા / મળેલા પુસ્તકના નામ પણ પૂછવા.
૫. ૨૫ થી વધારે પુસ્તકો વાંચનાર વિદ્યાર્થીઓ કેટલા ?
(જો ખરેખર હોય તો એને અભિનંદન આપવા. એમને માટે વિદ્યાર્થીઓ પાસે તાળી પડાવવી.)
૬. કેટલા વિદ્યાર્થીઓએ એક પણ પુસ્તક નથી વાંચ્યું ?

- એમને કહેવું કે “કંઈ વાંધો નહી” - આપણે હવે વાંચીશું.

૭. કેટલા વિદ્યાર્થીઓએ ૫/૧૦ પુસ્તકો વાંચ્યા છે ?

૮. કેટલા વિદ્યાર્થીઓ પાસે ઘરે ૫/૧૦ પણ વાંચવા જેવા પુસ્તકો છે ?

૯. કદી પુસ્તક પ્રદર્શનમાં કે પુસ્તકની દુકાને ગયા છો ?

નહી ગયા હોય તો હવે મમ્મી, પપ્પાને કહેશો કે “વાંચે ગુજરાત અભિયાન” હેઠળ પુસ્તક પ્રદર્શનો થવાના છે એમાં જરૂર લઈ જાવ.

૧૦. કોણે કોણે વાર્તાના / જીવનચરિત્રોના પુસ્તકો વાંચ્યા છે.

પરિચય સંવાદ - બાદ “પુસ્તક વાંચન શા માટે” વિષે આમંત્રિત વક્તાનું પ્રવચન થશે. ખૂબ જ ટૂંકમાં એક/બે મિનિટમાં વક્તાનો ખૂબ ટૂંકો પરિચય આપવો. જો સ્વાગત કરો, તો પુસ્તકથી જ કરવું.

પુસ્તક વાચન શા માટે ? (આમંત્રિત વક્તા દ્વારા)

“વિચાર વાચન શિબિરની” શરૂઆત જે વક્તવ્યથી થનાર છે તે પ્રાર્થના પછીનું , પ્રાર્થના જેટલા જ મહત્વના આ પ્રવચન નો હેતુ વિદ્યાર્થીઓને જીવનમાં સદ્વાચનની ઉપયોગીતા સમજાવવાનો છે.

• શિબિરનો ઉઘાડ આ પ્રવચનથી થનાર છે. એટલે વક્તા/ તજજ્ઞ ખૂબ સારા હોવા આવશ્યક છે. તે

■ મોટા વાચક હોવા જોઈએ.

■ સારા વક્તા હોવા જોઈએ.

■ શ્રોતા /બાળકની કક્ષા સમજી વાત કરી શકે તેવા હોવા જોઈએ અને બાળકોને રસ પડે એ રીતે વાતો કરે એવા હોવા જોઈએ.

■ બાળકોને પ્રેરી શકે તેવા હોવા જોઈએ.

• પુસ્તકો, વાંચન સંબંધી પ્રચલિત, અપ્રચલિત અનેક સુવિચારો છે ; વક્તવ્યમાં ફક્ત આવા સૂત્રો જ ટંકાતા રહે તે ઈષ્ટ નથી.બાળકોના મન, હૃદય ને સ્પર્શી જાય તેવી વાંચન પ્રેરક સત્ય ઘટનાઓ વક્તવ્યમાં વણી લેવી જોઈએ. દાખલા ટાંકતી વખતે ફક્ત પોતાની જ વાતો થતી રહે તો આત્મજલાધા રૂપ વક્તવ્ય બાળકને જરૂરી પ્રેરણાથી વંચિત રાખશે - તે ટાળવું . . . આ બધું નિમંત્રિત વક્તાને સવિનય જણાવવું.

• વક્તા વિષયાંતર ન કરે તે ખૂબ જરૂરી છે, નહિ તો વાંચનની ઉપયોગીતાનું વક્તવ્ય, શિક્ષણના મહત્વનું કે સ્વાસ્થ્યના મહત્વનું કે એવા કોક બીજા વિષયનું વક્તવ્ય બની રહેશે. . . બાળકને આ વક્તવ્યથી લાભ તો કદાચ થશે પણ એ વક્તવ્ય “વિચાર વાચન શિબિર” નો યોગ્ય ન રહે - બાળકોને આપવા ધારેલ પ્રેરણા ન મળી શકે . . . શિબિર તેટલી ઉણી ઉતરશે.

• જરૂરી જણાય તેવા એકાદ બે ઉદાહરણ રૂપ પુસ્તકોની વાતો ભલે ટૂંકમાં કહેવાય પણ . . . પુસ્તકો અંગે જૂદું વક્તવ્ય છે જ. . . આ વક્તવ્ય ફક્ત વાંચનની અગત્યતા માટેનું છે, તે વક્તાને અગાઉથી જણાવવું.

• માહિતીપ્રદ ; આંજી નાંખે તેવા આંકડાઓથી ભરેલું કે અલંકારિક ભાષામાં, કાવ્યપંક્તિઓ અને સુંદર સૂત્રોથી મહેલું વક્તવ્ય ન હોઈ શકે . . . બાળકને અભ્યાસેતર વાચન કરવા માટેનું પ્રેરણાદાયી વક્તવ્ય બની રહેવું જોઈએ.

• વક્તા માટે સમયની શિસ્ત ખૂબ જરૂરી છે. . . વક્તવ્ય સમયસર શરૂ થઈ નિયત સમયે પૂરું થાય તો જ દિવસભરની શિબિર સુચારુ રીતે ચાલી શકે. ટૂંકમાં

• જીવનમાં વાંચનની ઉપયોગીતા સમજાવવી.

• જીવન ઘડતર અને સંસ્કાર ઘડતર માટે સારા પુસ્તકોના વાંચનના ફાયદા સમજાવવા.

• માત્ર પાઠ્યપુસ્તકોના વાચન કે માર્કલક્ષી/ પરીક્ષાલક્ષી બનવાથી સંપૂર્ણ જીવન ઘડતર થતું નથી.

- વાચન - વિચારો પ્રેરે છે અને સારા વિચારો - સારાં કાર્યો કરવા પ્રેરે છે.
- જગતના તમામ મહાપુરુષોના જીવનમાં એમને પ્રેરણાં આપવામાં કોઈ ને કોઈ પુસ્તકે ભાગ ભજવ્યો જ હોય છે.
- વાંચવાથી શબ્દ ભંડોળ વધશે, વાંચવાની ઝડપ વધશે, ગ્રહણ શક્તિ વધશે, સામાન્ય જ્ઞાન અને માહિતીમાં વધારો થશે.
- **લીડર બનવા રીડર બનવું જરૂરી છે.**

આવા બીજા અનેક મુદ્દાઓ સમાવવા અંગે વક્તા જોડે પહેલેથી સંવાદ કરવો.

પુસ્તકોની દુનિયામાં ડોકિયું :

આ લગભગ '૩૦' મિનિટનું પ્રવચન છે.

આ માટે એવા વક્તાને બોલાવવા જે ખૂબ સારા વાચક પણ હોય અને ખૂબ સારા વક્તા પણ હોય.

પ્રવચન બિલકુલ કંટાળાજનક ન બને તેની કાળજી રાખવી. વક્તાશ્રીને નીચેના મુદ્દા, પ્રવચનમાં જણાવવા વિનંતી કરવી. આજ મુદ્દા પર વાતો કરવી. વિષયાંતર ન થાય એની કાળજી રાખવી.

ખાસ સૂચના :

આ માત્ર નમૂનો છે. ઘણાં બીજા અન્ય પુસ્તકો, લેખકો મહાપુરુષોની વાતો કરી શકાય. સવાલ, માત્ર ઘણાં બધાં પુસ્તકોને રસપ્રદ શૈલીમાં સાંકળી બાળકને પુસ્તકોની દુનિયામાં ડોકિયું કરાવવાનો છે. અન્ય પુસ્તકો, એના મુખ્ય વિચારોની પણ વાત આપ કરી શકો.

જો અહીં જણાવેલા સઘળા મુદ્દાને આવરી લઈ શકે એવા કોઈ પ્રભાવી વક્તા ન મળે તો પ્રશિક્ષકે પોતે સારી તૈયારી કરી ઉપરના મુદ્દાઓ અંગે વિદ્યાર્થીઓને પોતે જ વાતો કરવી.

પ્રવચનનો હેતુ :

આ પ્રવચનનો હેતુ એ છે, કે '૩૦' મિનિટમાં બાળકને ઓછામાં ઓછા ૫૦, ૧૦૦ પુસ્તકોના નામો જાણવા અને સાંભળવા મળે. ૨૦ - ૨૫ સેકન્ડમાં આવા કેટલાક પુસ્તકોના મુખ્ય વિચાર, અથવા તો એ પુસ્તકમાંથી શું પ્રેરણા મળી, અથવા એ વાર્તા વાંચવાની કેવી સરસ મજા આવી એ જણાવવું. વાતોને સરસ રીતે રસપ્રદ શૈલીમાં ગૂંથવી. **વિદ્યાર્થીને '૩૦' મિનિટ પછી એવું લાગવું જોઈએ કે દુનિયામાં ઘણું બધું વાંચવાનું છે અને આપણે તો ખાસ કંઈ વાંચતા જ નથી.** દુનિયાના બધા જ મહાન માણસોએ હંમેશા કોઈક ને કોઈક પુસ્તકોમાંથી જ પ્રેરણા મેળવી છે. વક્તાશ્રીને આ મુદ્દાઓ જરૂર થી સમજાવવા.

'૫૦', '૧૦૦' પુસ્તકોની જયારે વાત થાય ત્યારે ૫૦% પુસ્તકો તો બાળકોને લગતા હોય એની ખાસ કાળજી રાખવી. બાકીના તમે મોટા થઈને વાંચશો એમ કહેવું.

ઉદાહરણ સ્વરૂપે નીચે જણાવ્યા પ્રમાણે વાતો કહી શકાય.

તમને ખબર છે કે ગાંધીજી પર કોના વિચારોનો પ્રભાવ હતો? ગાંધીજીએ મુસાફરી કરતાં રાત્રે રસ્કિનનું "Unto the Last" પુસ્તક વાંચ્યું. એનો એમણે અનુવાદ પણ કર્યો જેને એમણે નામ આપ્યું "સર્વોદય". ગાંધીજીના સર્વોદય અંગેના જે વિચારો છે તે રસ્કિનના આ પુસ્તકને આભારી છે. એમણે બીજે જ દિવસે આશ્રમમાં સભા બોલાવી અને સૌને કહ્યું કે હવે આપણે આ પુસ્તકમાં જણાવેલા વિચારો પ્રમાણે જીવીશું અને એનો અમલ કરીશું અને આમ એઓ મહાત્મા બન્યા પરંતુ તમને ખબર છે ગાંધીજી નાના હતા ત્યારે એમણે શ્રવણનું નાટક જોયેલું. માતા - પિતાની સેવા કરવાની પ્રેરણા એમને શ્રવણમાંથી મળી. અને સાચુ બોલવાની પ્રેરણા

“હરિશચંદ્ર - તારામતી”માંથી મળી. તમને ખબર છે અમર ચિત્ર કથામાં આવા શ્રવણ જેવા બાળકોની સુંદર વાર્તાઓ છે. અરે શ્રવણ શું - ધ્રુવ, અભિમન્યુ, એકલવ્ય, પ્રહલાદ, લવકુશ, આરુણિ જેવા વીર બાળકોની પણ વાતો છે અને વિવેકાનંદે તો દેશને ઉપર લાવવા ‘૧૦૦’ નચિકેતાની માંગણી કરી હતી. તો નચિકેતા વિષે પણ વાંચવું જોઈએ કે નહીં? આપણને આઝાદી અપાવવામાં ગાંધીજીનો સત્યાગ્રહ તો મુખ્ય હતો. પરંતુ જેઓ દેશ માટે શહીદ થયા તેમને કેમ ભૂલાય? તમે ભગતસિંહ, ઝાંસીની રાણી, રાણા પ્રતાપ અને શિવાજી મહારાજ જેવા વીર રત્નો પણ વિષે અમર ચિત્ર કથામાં વાંચી શકશો.

તમે મહાપુરુષોના જીવનચરિત્રો વાંચો, અને એમની આત્મકથા પણ વાંચો. ગાંધીજીની આત્મકથા “સત્યના પ્રયોગો” હોય કે પછી નર્મદની આત્મકથા “મારી હકીકત” હોય કે પછી સચ્ચિદાનંદજીની આત્મકથા “મારા અનુભવો” હોય, આ તમને ખુબ પ્રેરણા આપશે. આપણા ભૂતપૂર્વ રાષ્ટ્રપતિ ડૉ.કલામે પણ ઘણાં બધાં પુસ્તકો લખેલા છે.એમણે એમના જીવન પર ચાર પુસ્તકોનો પ્રભાવ પડ્યો છે એવું લખ્યું છે. જેમાંનું એક “Man’s search for meaning in life “ છે. **માણસને જીવન જીવવા માટે અર્થ જોઈએ. ધ્યેય જોઈએ, ધ્યેય વિનાનું જીવન નકામું છે.** અને જીવનઘડતર, જીવનધ્યેય અને સમય પાલન વિષે તો કેટલા બધા પુસ્તકો છે. **દા.ત** સંજીવ શાહનું “મહાન હૃદયોના સારંગમપદ્મિ”, રામકૃષ્ણ મિશનનું સ્વામી વિવેકાનંદ લિખિત “શક્તિશાળી વિચારો” અને “સફળતાના સોપાનો”. વિવેકાનંદજી જે પ્રવચનથી પ્રસિધ્ધ થયા એ પણ વાંચવા જેવું છે. વ્યક્તિત્વ વિકાસ અને જીવનઘડતર માટે તો કેટલા બધા પુસ્તકો છે.

પરંતુ હું જ્યારે નાનો હતો ત્યારે વાર્તા વાંચતો. મને તો “બકોર પટેલ” વાંચવાની બહુ જ મજા પડતી. શકરી પટલાણી, ડૉ. ઊટડીયા અને વાઘજીભાઈ વકીલ, અને એ બધામાં બાંકુભાઈ બંદર તો કેવા ચતુર. પરંતુ ચતુરાઈ જો ખરેખર શીખવી હોય તો અકબર - બીરબલ અને તેનાલીરામની વાતો વાંચવી પડે અને ધીરજ માટે સસલો અને કાયબો અને ચતુરાઈ માટે ચતુર કાગડો અને લુચ્ચા શિયાળની તેમજ વાંદરા અને મગરની વાર્તા પણ વાંચવાની કેવી મજા પડે. આ બધું વાંચવું હોય તો પંચતંત્રની વાર્તા, ઈસપની વાર્તા, હિતોપદેશની વાતો, અરેબિયન નાઈટ્સ, વિક્રમ વેતાળની વાર્તા, બગીસ પૂતળીની વાર્તા કેટલું બધું વાંચવાનું છે, કેટલું સરસ વાંચવાનું છે.

અને એની સાથે સાથે આપણાં પ્રાચીન ગ્રંથની વાર્તા જોઈએ તો “રામાયણ” અને “મહાભારત” તો ભાઈ કહેવું પડે. **કર્મ કર્યા વિના કાંઈ પણ મળતું નથી અને કરેલું કર્મ કદી નિષ્ફળ કે નકામું જતું નથી.** આ શીખવું હોય તો ગીતા વાંચવી પડે. અને ગીતાને સૌથી સરળ રીતે સમજવી હોય તો વિનોબાજીના “ગીતા પ્રવચનો” વાંચવા પડે. અને એકવીસમી સદીમાં વિજ્ઞાનને કેમ ભૂલાય ! વિનોબાજીએ “વિજ્ઞાન અને અધ્યાત્મ” પુસ્તકમાં એ બંનેનો સમન્વય થશે ત્યારે પૃથ્વી પર શાંતિ અવતરશે એવી વાતો કરી છે. તો કંઈક એવી જ વાતો નોબેલ પુરસ્કાર વિજેતા વૈજ્ઞાનિક અને ગણિત શાસ્ત્રી ફિલ્ડોફ કાપ્રા પણ કરે છે. Turning point માં એમણે કહ્યું કે આ સૃષ્ટિ જીવંત છે, સજીવ છે અને પર્યાવરણનું સંવર્ધન કરવું એ આપણી ફરજ છે. તો Tao of Physics માં એણે કહ્યું કે શિવના તાંડવનૃત્યમાં એમને ઈલેક્ટ્રોન- પ્રોટોન અને ન્યુટ્રોનની ફરતે પ્રદક્ષિણા કરે છે, એના દર્શન થાય છે. જુઓ આપણે કેટલું બધું જ્ઞાન મેળવી શકીએ. જ્યારે Alwin Toffler નામના સમાજશાસ્ત્રીએ તો પાવરશીફ્ટ નામના પુસ્તકમાં એમ કહ્યું કે **એકવીસમી સદીમાં જેની પાસે જ્ઞાન હશે તે જ પૃથ્વી પર રાજ કરશે.** થર્ડ વેવ અને ફ્યુચર શોક નામના એના પુસ્તકોએ દુનિયામાં ખૂબ જ ખળભળાટ મચાવ્યો છે. પરંતુ આ તો બધાં ભારે પુસ્તકો છે. એ તો તમારે મોટા થઈને વાંચવાના છે. અત્યારે તો તમે સરસ નાની નાની વાર્તાઓ વાંચો. કાબુલીવાલા ખબર છે ને? ટાગોરની વાર્તાઓ, વિનિપાત અને પેલા કોચમેનની વાર્તા કે પછી ધૂમકેતુની વાર્તા, હોય કે ટોલ્સટોયની વાર્તાઓ હોય. કેટલી સરસ વાર્તાઓ અને દર અઠવાડિયે ભૂમિપુત્રમાં કેટલી સરસ વાર્તા આવે. એ વાર્તાનાં તો ૧૮ પુસ્તકો છે. દરેકમાં ૪૦ વાર્તા છે. દરેક વાર્તા ખૂબ જ સરસ છે. એ પુસ્તકોનું નામ છે “વીણેલા ફૂલ” ઘરમાં રાખવા જેવા પુસ્તકો.

આપણાં મુખ્યમંત્રીશ્રી નરેન્દ્રભાઈ પણ નાના હતા ત્યારે ખૂબ વાંચતા. એમને તો લાયબ્રેરીમાં જ શોધવા પડતા. એમણે કયું પુસ્તક તરતું મુક્યું એ તમને ખબર છે? વેબસાઈટ પર તમને જોવા મળશે. એમણે ૨૦૦ થી વધારે પુસ્તકો તરતાં મુક્યા છે. એમણે સૌ પ્રથમ પુસ્તક તરતું મુક્યું. “ પોલીએના”. જીવનમાં જે મળે તેનાથી ખુશ થવાની -સુખી થવાની - આનંદ મેળવવાની રમત આ પુસ્તક શીખવે છે .આ રમત તમારે શીખવી છે ? તો પોલીએના વાંચો અને એમની જેમ રાષ્ટ્રને સમર્પિત થવું હોય, દેશ માટે કંઈક કરવું હોય તો એમના દ્વારા તરતું મુકાયેલું બીજું પુસ્તક દીનદયાળજીનું “રાષ્ટ્રચિંતન” વાંચો.

ભારત દેશને વિકસીત રાષ્ટ્ર કેવી રીતે બનાવી શકાય એ માટે તો ડૉ.કલામનું પુસ્તક “પ્રજજવલિત” માનસ વાંચો. એ જ રીતે વિવેકાનંદનું “કરીએ પુનઃ નિર્માણ ભારતનું” પણ અદ્ભુત છે. એમણે સરસ વાતો કરી છે. તો નવા વિચારો અને નવી દૃષ્ટિ માટે સ્વામી સચ્ચિદાનંદજીના પુસ્તકો વાંચો. ગાંધીજીનું “હિંદ સ્વરાજ” વાંચો. ગાંધીજીને સમજવા હોય તો “ગાંધી, નવી પેઢીની નજરે” અને ગાંધીજીની ઘડિયાળ - એ ગુણવંત શાહના પુસ્તકો વાંચો. વિચારોને ખીલવવા ગુણવંત શાહનું વિચારોના વૃંદાવનમાં, અને ભૂપત વડોદરિયા અને મહમદ માંકડના પુસ્તકો વાંચો. તમે મહાન પુરુષો વિષે વાંચ્યું પરંતુ એમના જેવા થવા પ્રમાણિક બનવું પડશે, મહેનત કરવી પડશે. એ માટે પ્રમાણિક કઠિયારાની વાર્તા કે કરોળિયાની વાર્તા વાંચો. અને જ્યારે ખૂબ વાંચી કંટાળી જઈએ ત્યારે મજા પડે એવી છકો મકો, મિયા ફૂસકી, જીવરામ ભટ્ટની વાર્તા એવું બધું વાંચવાની કેવી મજા પડે. આ બધું આપણાં સંસ્કારને ઘડે અને કેટલું બધું જ્ઞાન આપે. પરંતુ સંસ્કાર ઘડતર માટે તો આપણાં ધર્મગ્રંથો રામાયણ, મહાભારત, ગીતા, કુરાન અને બાઈબલોની વાતો પણ વાંચવી જરૂરી છે.

એક સુભાષિતમાં કહ્યું છે કે જ્ઞાન આપણને ત્રણ રીતે મળે. આપણાં કરતાં હોશિયાર માણસ સાથે રહેવાથી, પ્રવાસ કરવાથી (પર્યટન, પ્રવાસ અને યાત્રાનો તફાવત સમજાવવો) અને ખૂબ વાંચવાથી. પ્રવાસના પણ કેવા અદ્ભુત પુસ્તકો છે. કાકાસાહેબ કાલેલકરનો પાઠ તો તમે ભણ્યા જ હશો. પરંતુ ગુજરાતની એક સ્ત્રી આખી દુનિયામાં એકલી પ્રવાસ કરે છે. દ.ધ્રુવ માં પણ એ જઈ આવી છે અને દ.ધ્રુવ વિશે જાણવું હોય તો પ્રીતી સેનગુપ્તાનું ધવલ આલોક, ધવલ અંધકાર વાંચો. ને હાસ્ય માટે જેઠાલાલ અને ટપુડાની વાર્તા તારક મહેતાના ઉલટા ચશ્માં વાંચો. શાહબુદ્દીન રાઠોડની વાત વાંચો. જેઠાલાલ અને ચંપકલાલ બોલે તેના પરથી તે કેવા છે તે જાણવું હોય તો ફાધર વાલેસની “વાણી તેવું વર્તન” વાંચો. તમે જે બોલો છો તેના પરથી તમે કેવા છો તે હોશિયાર માણસ પારખી લે છે. ફાધર વાલેસના જ “સંસ્કાર, ઘડતર” અને “સમાજ ઘડતર” વાંચો. સંસ્કાર ઘડતરની વાતો કરીએ તો આપણી સંસ્કૃતિને કેમ ભુલાય. સુરેશ સોનીનું “ભારતમાં વિજ્ઞાનની ઉજવણ પરંપરા” અને બાબુલાલ વૈદ્યનું “વિશ્વામિત્ર અને શાકુંતલે ભારત” આપણી સંસ્કૃતિની મહાનતા ના દર્શન કરાવે છે.

સંસ્કૃતિને સમજવા કોને કોને વાંચશો? ગુરૂજીનું ભારતની સંસ્કૃતિનો પરિચય, કે પછી રવિશંકર - મહારાજનું ગામ સંસ્કૃતિ અને તહેવારોનું મહાત્મય કે પછી અરવિંદ અને રજનીશને વાંચશો. ડૉ.કૃષ્ણા માધવનું વિશ્વ વ્યાપિની સંસ્કૃતિ પણ ઉત્તમ છે.

તારાબેન મોદક નું આપણું ઘર, આપણને ઘર વિષે સમજાવે તો “જીવનમાં પૂરી હિંમતથી ગીત તમારું ગાજો” જીવનમાં ટકી રહેવાની હિંમત આપે છે.

તો સંસ્કૃતિ સાથે વિજ્ઞાન સમજવું પડશે. આઈનસ્ટાઈનનું જીવનચરિત્ર વાંચો. ન્યુટને ઝાડ નીચે સફરજન પડ્યું અને કેવી રીતે ગુરુત્વાકર્ષણની શોધ કરી અને આર્કીમીડીઝ કેવી રીતે બાથરૂમમાંથી સીધો દોડ્યો, તે જાણવું હોય તો વિશ્વના મહાન વૈજ્ઞાનિકો અને મહાન ગણિતશાસ્ત્રીઓ જેવા પુસ્તકોમાંથી જાણવાં મળે.

જેમ મહાન વૈજ્ઞાનિકો વિષે વાંચો, તેમ મહાન સાહિત્યકારો અને કલાકારો વિષે પણ વાંચો. ટાગોર કેવી રીતે મહાન થયા? સત્યજીત રે એ મહાન ફિલ્મો કેવી રીતે બનાવી? અને ફિલ્મ કેવી રીતે બને એનું પણ સરસ પુસ્તક છે. પંચાગ કેવી રીતે બને, આપણી નદીઓ

વિષે, આપણા અમર પુસ્તકો વિષે નેશનલ બુક ટ્રસ્ટ અને ચીલ્ડ્રન બુક ટ્રસ્ટના પુસ્તકો વાંચીએ તો આપણે જ્ઞાનની દુનિયામાં ખોવાઈ જઈશું.

અને આ સઘળું જાણ્યા પછી જીવન ધ્યેય નિર્ધાર કરવા અને એની પાછળ મંડી પડવા ડો. દોલતભાઈ દેસાઈનું “સિધ્ધી પ્રાપ્ત કરવાનો ઇલમ, સસ્તું સાહિત્યનું આગળ ધસો, અને ડો. જીતેન્દ્ર અઢિયાનું પ્રેરણાનું ઝરણું, તેમજ તાકો નિશાન ઉચું વિગેરે વાંચો. જ્ઞાન, સંસ્કાર અને ડહાપણની સરસ નાની નાની વાતો વાંચવી હોય તો લોકમિલાપનું “અડધી સદીની વાચનયાત્રા” તો આપણને ખરેખર યુગોના પુસ્તકની યાત્રા કરાવે છે.

તોતોચાન નામની વિદ્યાર્થીની એ તો એના શિક્ષકને અમર કરી દીધાં. તો શિક્ષણ વિશે જાણવું અને સમજવું હોય તો શિક્ષણની સોનોગ્રાફી, અને મશરૂવાળાનું “કેળવણી વિવેક”, કેટલા બધા પુસ્તકો !

આપણે ઘરની વાતો કરી, તો “દીકરી વ્હાલનો દરિયો” અને “થેક્યું પપ્પા” કેવી રીતે ભૂલાય. અને આ સૌમાં ઝવેરચંદ મેઘાણીના સૌરાષ્ટ્રની રસધાર અને માણસાઈના દીવા, આ બધામાંથી સારપ શોધવાની, આ સૌ એક એકથી ચઢિયાતા પુસ્તકો.

ધો. ૧૦ અને ૧૨માં વધારે માર્ક લાવવા ગિજુભાઈ ભરાડનું પુસ્તક અને યાદ શક્તિ કેળવવા, યાદ શક્તિની સફળ તરકીબો અને બારમાં પછીની કસોટીઓમાં વધારે માર્ક લાવવા એનાક્ષી હોરાની બુધ્ધિ કસો શ્રેણીના કલ્પનાશક્તિ અને વિચારશક્તિ પુસ્તકો તમને ભવિષ્યમાં ખૂબ કામ લાગશે.

આ સઘળું વાંચો ત્યારે ગુજરાતી ભાષાના મહાન સર્જનો સરસ્વતીચંદ્ર, ગુજરાતનો નાથ, સાત પગલા આકાશમાં, ભગવતીકુમાર શર્માનું “અસૂર્યલોક” અને ટાગોરનું ગોરા, લા મિઝરેબલ, કૃષ્ણાવતાર, જય સોમનાથ, ધી ગુડ અર્થ અને પરિણીતાના લેખક શરદબાબુ, આ બધાને કેમ ભૂલાય!

વિજ્ઞાન વિષે જે. જે. રાવળનું સૂર્યમાળાની સમજણ અને પંકજ જોષીનું બ્રહ્માંડ દર્શન વાંચો અને પ્રદૂષણથી પૃથ્વીને બચાવવા તો કેટલા બધા પુસ્તકો લખાયા છે અને આ તો આપણે માત્ર ગુજરાતી પુસ્તકોની વાત કરી. હિન્દીમાં, અંગ્રેજીમાં, સંસ્કૃતમાં અને દુનિયાની બીજી ભાષાઓમાં કેટલા બધાં પુસ્તકો લખાયા છે. આપણે આ બધું ક્યારે વાંચી શું? ક્યારે વાંચી રહીશું ?

આપણી લાઈબ્રેરીમાં તો પાંચ-ઢસ હજાર પુસ્તકો હોય. મોટી સારી લાઈબ્રેરીમાં ૧.૦૦ લાખ પુસ્તકો હોય કદાચ ૫.૦૦ લાખ હોય. અમેરીકાનાં ન્યુયોર્કની લાઈબ્રેરીમાં ૩.૦૦ કરોડ પુસ્તકો છે. “૧૪” માળની લાઈબ્રેરી છે. આ બધું વાંચવું હોય તો આખી જિંદગી દરમ્યાન પણ ન વાંચી રહેવાય. તો પછી આપણને ઓછામાં ઓછું આપણાં જીવનમાં ઉપયોગી થાય, આપણાં સંસ્કારનું ઘડતર કરે, આપણને નવા વિચારો આપે, પ્રેરણા આપે, હિંમત આપે, જીવન જીવવાનો નવો માર્ગ આપે એ માટે કેટલા પુસ્તકો વાંચીશું. પાંચ, ઢસ, પચ્ચીસ, પચાસ સો કેટલા ? આ સ્પર્ધા માટે તો પુસ્તકો તો વાંચવા જ જોઈએ. અને “૧૨” મું પાસ થઈએ કે ભણી રહીએ ત્યાં સુધીમાં “૧૦૦૦” પુસ્તકો વાંચી શકાય! જો વાંચશો તો તમે જીવનમાં ૧૦૦% સુખી, સફળ અને સમૃધ્ધ થવાના જ છો. પરમાત્મા તમને એવી પ્રેરણા અને શક્તિ આપે અને એવા આશીર્વાદ આપે એવી પ્રાર્થના સાથે આયોજકોનો આભાર માની મારી વાત પૂરી કરું છું.

ચાલો વિચારતા થઈએ

વિચાર - વ્યાયામ

પૂર્વભૂમિકા :

ઝડપી અને એકધારા જીવન પ્રવાહ અને અનેકવિધ પ્રવૃત્તિઓને કારણે આપણે મૌન બેસી, ચિંતન મનન કરવાની શક્તિ અને ટેવ ગુમાવ્યા છે. એને લીધે આપણે વિચાર પણ નથી કરતા. આપણા આધુનિક જીવનને સૌથી મોટો અભિશાપ આપણી વિચાર શૂન્યતા છે. વિચાર કરવું ખૂબ જ અગત્યનું છે. વિચાર ન કરવાને લીધે જ આપણા આધુનિક જીવનના દુષણો જન્મ્યા છે. આ બેઠકમાં આપણે વિદ્યાર્થીઓને વિચાર કરવાની અગત્યતા અને વિચાર કેવી રીતે કરવો તે શીખવીશું. **જો સમાજમાં, રાષ્ટ્રમાં પરિવર્તન લાવવું હશે તો વિચારક્રાંતિ દ્વારા જ લાવી શકાય. માટે આ બેઠક ખૂબ જ અગત્યની છે.**

વિચાર શા માટે ? અગત્યતા :

વિચાર કરવાની અગત્યતા આપણે બાળકોને શીખવવાની છે.

વિદ્યાર્થીઓને પૂછવું

કેટલા જણાં દિવસમાં બે/પાંચ મિનિટ મૌન પાળી વિચારે છે.

આપણે મૌન બેઠા હોઈએ ત્યારે આપણને કેવા વિચારો આવે છે.

શું આપણે આપણા વિચારો પર કાબું રાખી શકીએ છે ખરા ?

- વિદ્યાર્થીને સમજાવવું કે આપણે જીવનમાં કંઈક ધ્યેય માટે, કંઈક પ્રાપ્ત કરવા માટે જીવીએ છીએ અને એ માટે આપણે કર્મ કરવું પડશે. પરંતુ કર્મ કેવી રીતે ઉદ્ભવે ? કર્મ ક્યારે થાય - એમને પ્રશ્નો પૂછવા ? એમના થોડા જવાબો નો અભ્યાસ કરવો. પછી નીચે જણાવેલા જવાબો આપવા.
- **કર્મ કરવા માટે સૌથી પહેલા મનમાં વિચાર આવવો જોઈએ.**
- **મનમાં વિચાર આવે તો જ કાર્ય થાય.**
દા.ત. બાજુ વાળાને ચીમટી દેવાનો વિચાર આવે તો જ ચીમટી દેવાય.
- એટલે કર્મનું મૂળ વિચાર છે.
- **વારંવાર કર્મ કરો એટલે ટેવ પડે.**
- **અને ટેવમાં રસ, પ્રેમ, લાકિત અને સાધના ઉમેરાય એટલે એ આપણો સ્વભાવ બને.**
- **વાચન આપણો શોખ નહીં, ટેવ નહીં પરંતુ સ્વભાવ બનવો જોઈએ.**
- ગમે ત્યાં હોઈએ, આપણે વાંચવા મંડી પડીએ એ આપણો સ્વભાવ બનવો જોઈએ.
- હવે એમને સમજાવવું, અને પૂછવું

તમારે મહાન બનવું છે? મહાન કર્મો કરવા છે? આપણાં દેશને દુનિયાનો પહેલો નંબરનો દેશ બનાવવો છે? મા-બાપને સુખ અને સંતોષ આપવા છે? કુટુંબની ખૂબ પ્રગતિ કરાવવી છે?

તો શું કરવું પડશે ? પૂછો - અને જવાબ - મેળવો. જવાબોનો અભ્યાસ કરો.

- જવાબ ન મળે તો કહો.
- **મહાન કાર્યો કરવા માટે મહાન વિચારો કરવા પડે.**
- **સારા કાર્યો કરવા માટે સારા વિચારો કરવા પડે.**
- આપણું જેવું વિચારીએ , એવું કરીએ, અને એવા જ બનીએ.

એટલે સારા કાર્યો કરવા શું કરવું પડે ?

બધાં પાસે મોટેથી સામૂહિક રીતે બોલાવવું સારા વિચારો કરવા પડે.

મહાન કાર્યો કરવા શું કરવું પડે?

બધાં પાસે મોટેથી સામૂહિક રીતે બોલાવવું મહાન વિચારો કરવા પડે.

- હવે પૂછો, તમને વિચાર કરતાં આવડે છે ? તમને સારા વિચારો કેવી રીતે કરવા તે ખબર છે.

ચાલો આપણે બધા ભેગા મળી શીખીશું.

હવે આપણે વિદ્યાર્થીઓ પાસે જે વિચાર વ્યાયામ કરાવવાનો છે તેની વાતો કરીશું.

- **વિચાર વ્યાયામ : પહેલા તબક્કો**
- સૌ પ્રથમ વિદ્યાર્થીઓને એક મિનિટ મૌન બેસવા માટે કહેવું. દરેક વિદ્યાર્થી આંખ બંધ રાખી મૌન ધારણ કરે એ જોવું. વિદ્યાર્થીઓના સમૂહમાં ફરી ખાત્રી કરવી. આંખો ખોલવાની કોશીશ કરતા હોય એને બંધ કરવા સમજાવવું
- ઘડિયાળમાં બરાબર જોઈ એક મિનિટનો સમય આપવો.
- એક મિનિટ, વિદ્યાર્થીને ખૂબ લાંબી લાગશે. શાંત/ મૌન બેસી રહવું સહેલું નથી.

હવે એમને એક મિનિટ જયારે શાંત બેઠા ત્યારે શું વિચારો આવ્યા તે અંગે પ્રશ્નો પૂછવા

- સામાન્ય રીતે હેતુ, ધ્યેય, અને કાર્યની સ્પષ્ટતા અને એને માટેની “લગન” વગર આપણાં મનમાં રચનાત્મક / સારા વિચારો આવતાં જ નથી.

મોટે ભાગે આપણને નજીકના ભવિષ્યમાં/ દિવસ દરમ્યાન સંપન્ન કરવાના કાર્યો, અથવા થોડાં સમય પહેલા જ બની ગયેલ બનાવો અંગેના વિચારો આવે છે અથવા ભવિષ્ય અંગે ચિંતા થાય અને ભય ઉત્પન્ન થાય. એવું જ થતું હોય છે.

- એટલે વિદ્યાર્થીઓ પાસે બોલાવવું - એમને વારંવાર પુછવું, શું વિચારો આવ્યા? પૂછતાં જ રહેવું.
- મોટે ભાગના વિદ્યાર્થીઓ શરમાશે - બોલશે નહીં. ઘણીવાર જાહેરમાં કહેવા જેવા વિચારો આપણને પણ આવતા નથી હોતા.
- આથી એમને વારંવાર પૂછવું? ન બોલે તો જવાબ આપવા પ્રેરાઈ એવા પ્રશ્નો પૂછવા, જેમ કે શું તમને આવા વિચારો આવ્યા.
- આ એક મિનિટ ક્યારે પૂરી થશે ?
- આ શિબિરમાં હું ક્યાંથી આવી ગઈ ?
- મારું તો કેટલું લેશન કરવાનું બાકી છે ?
- ઘરે મે સાચવી રાખવી રાખેલી ચોકલેટ / મીઠાઈ મારો નાનો ભાઈ/બહેન ખાઈ તો નહી જાય ને ?
- હું અહીં શિબિરમાં છું અને મારા મિત્રો રમીને કેવી મજા કરતા હશે ?
- બાજુવાળાની આંખ ખુલ્લી છે કે નહીં જરાં જોઈ લઉં ?
- બાજુવાળાને ચીમટી દઉં ? વિગેરે - વિગેરે

આવું પૂછશો તે ઘણાં જવાબો મળશે. સામાન્ય રીતે ૮૦ થી ૯૫% બાળકોને આવા જ વિચારો આવ્યા હશે. ભાગ્યેજ ૫ - ૧૦% વિદ્યાર્થીઓને કંઈક સરસ રચનાત્મક - પ્રેરણાત્મક સારા વિચારો આવ્યા હશે. જો એવું હોય તો એમને માટે તાળી પડાવવી.

- હવે પાછું યાદ કરાવવું - જો આવા જ વિચારો આવે તો આપણે મહાન કાર્યો કરી શકીએ? વિદ્યાર્થી ના કહેશે અને ન કહે તો ફરી ફરી પૂછી ના પડાવવી. એમને પુછવું.

આપણે મહાન કાર્યો કરવા શું કરવું પડે? મહાન વિચારો લાવવા પડે?

- આપણને તો મહાન વિચારો આવ્યા જ નથી.
- આપણે મહાન કેવી રીતે બની શકીએ ? ચાલો આપણે મહાન વિચારો કરતાં શીખીએ.

હવે પ્રશિક્ષકે કહેવું -

હું તમને નીચે જણાવેલ પાંચ વિષયો વિચાર કરવા માટે આપીશ. આપણે એ પૈકી કોઈ પણ એક વિષય પહેલા પસંદ કરીશું અને એ વિષે આપણે એક મિનિટ મૌન પાળી વિચાર કરીએ.

વિષયો :

૧. ભારત દેશને દુનિયાનો સૌથી મહાન અને પ્રથમ નંબરનો દેશ કેવી રીતે બનાવીશું ?
૨. મારાં જીવનમાં પ્રગતિના ઉચ્ચ શિખરો સર કરવા અને ખૂબ આગળ વધવા, મહાન બનવા હું શું કરીશ.

૩. માત્રું કુટુંબ સુખી થાય અને સૌ ખૂબ પ્રગતિ કરે એ માટે હું શું કરીશ?
૪. પર્યાવરણ સંવર્ધન માટે શું કરીશું?
૫. મારા મહોલ્લાને / વર્ગને / શેરીને / શાળાને / ગામને ચોખ્ખુ, નિર્મળ રાખવા શું કરીશું? હું શું કરીશ?

પાંચે પાંચ બાબતોમાંથી આપણે ક્યાં વિષય પર વિચાર કરવો છે, તે વિદ્યાર્થીઓને પૂછવું. આંગળી ઉંચી કરાવી મત લેવો અને જે વિષય માટે વધારે ઝોક દેખાય, તે જ પસંદ કરવો. **આપણી મરજી જરા પણ ઠોકી બેસાડવી નહીં.**

હવે પસંદ કરેલા વિષય પર વિચાર કરવા માટે કહેવું. એમને કહેવું કે ચાલો આપણે સૌ એક મિનિટ માટે ફરીથી મૌન પાળી “આપણાં દેશને દુનિયાનો મહાન, પ્રગતિશીલ દેશ બનાવવા શું કરીશું” અથવા એમણે પસંદ કરેલા - વિષય વિષે વિચારીએ.

સૌને આંખ બંધ કરવા સૂચના આપવી. “Start” “શરૂ” એમ કહી એક મિનિટના સમયની ગણતરી ચાલુ કરવી. સૌએ આંખ બંધ કરી છે કે નહીં તે બરાબર જોવું. (ખાસ સૂચના: વિદ્યાર્થીઓ મૌન બેઠા હોય ત્યારે આપણે જરા પણ અવાજ કરવો નહીં, કોઈપણ પ્રકારની વાતચીત કરવી નહીં. મોબાઈલ પર પણ વાત કરવી નહીં, અને મોબાઈલ પણ “Silent” રાખવો). (મૌન નો બીજો તબક્કો)

હવે પાછા એમને શું વિચારો આવ્યા. એ પૂછો. ઓછામાં ઓછા દસ / પંદર વિદ્યાર્થી પાસે બોલાવડાવો. સભામાં ફરો અને કોઈ પણ આંગળી ન ઉંચી કરે તો દરેક પાસે જઈ એમનું નામ પૂછી, આવ બેટા, સુમન, તુ કહે, તને શું વિચારો આવ્યા. એમ પૂછવું.

જવાબોનું પૃથ્થકરણ પ્રશિક્ષકે કરવું. અમારા અનુભવે એવું જણાયું છે કે પ્રથમ રાઉન્ડમાં વિદ્યાર્થીઓને એટલા સ્પષ્ટ, સારા વિચારો આવતાં નથી. મોટે ભાગે સૌ, બીજાએ શું કરવું જોઈએ, નેતાઓએ શું કરવું જોઈએ, એવું જ કહેશે અથવા તો ખૂબ સામાન્ય, દ્રષ્ટિ વિનાની, નજીકના ભવિષ્યની વાતો કહેશે.

પરંતુ કોઈક બે / પાંચ વિદ્યાર્થી એવા હશે એમને ખરેખર નક્કર સારા વિચારો આવ્યા હશે. એમને પકડી લેવા. એને ચર્ચામાં સાંકળી વિષયને આગળ ધપાવવો અથવા પ્રશિક્ષકે પણ થોડા નવા-સારા વિચારો આપવા (પ્રશિક્ષકે પણ વિચારીને જવું, પાંચે પાંચ વિષયો અંગે). પાંચ-સાત મિનિટ વિષય પર ચર્ચા કરવી. દરેક વિષય માટેના નક્કર દ્રષ્ટિવાળા વિચારો તારવવા પ્રયત્ન કરવા. હવે આપણે ફરીથી બીજો રાઉન્ડ કરીશું. ફરી એકવાર એમને “એક મિનિટ” મૌન ધારણ કરી એ જ વિષય પર ફરીથી વિચાર કરવા કહીશું. મૌન પળાવીશું. સૌ પાળે એ જોઈશું. આંખો બંધ ફરી ખાતરી કરીશું. **મૌન ધારણ કરવાનો આ ત્રીજો રાઉન્ડ થશે.**

એક મિનિટ પૂરી થાય એટલે ફરી એકવાર એમના સમૂહની વચ્ચે ફરી પ્રશ્નો પૂછવા. ફરી ફરીને બોલાવવું. શ્રેષ્ઠ વિચારો તારવવાનો પ્રયત્ન કરો. થોડી આપણી વાતો પણ પૂરક રીતે ઉમેરો. આપને જણાશે કે પહેલા રાઉન્ડ કરતાં વિદ્યાર્થીઓ વધારે સારા, નક્કર વિચારો સાથે આગળ આવશે. આમ થવાનું કારણ એ છે કે એઓ હવે આ અંગે પ્રેરિત થયા છે અને એ અંગે કેન્દ્રિત થયા છે. આ વાત હવે એમના મનમાં રમવા લાગી છે. **અને શાંત, મૌન રહેવાથી જાત સાથે વાત કરવાની તક મળી છે.**

એમને કહેવું કે જુઓ આપણે “આપણે આપણી જાત સાથે વાત કરી તો આપણને કેવા સરસ વિચારો આવ્યા”. **એમને કહેવું કે આપણને સૌને “જાત સાથે વાત” કરતાં જ નથી આવડતી.** હવેથી આપણે આપણી જાત સાથે વાત કરીશું. આપણાં તમામ પ્રશ્નો, ભણવાના હોય કે કુટુંબના, તમામ પ્રશ્નોના જવાબો શાંત ચિત્તે વિચારવાથી, મનન કરવાથી અને પરમાત્મા પાસે શક્તિ માંગવાથી મળી જતાં હોય છે.

બોલો હવે આપણે આપણી જાત સાથે વાત કરીશું, એવું કરીશું અને એને આપણી ટેવ બનાવીશું? સ્વભાવ બનાવીશું? Promise આપો છો? “Promise” એવું બોલાવવું, મોટેથી બોલાવવું. એમને મજા પડશે અને એમની પ્રતિબદ્ધતા પણ વધશે.

(જો સમય હોય તો આ પ્રકારનો એક વધારાનો રાઉન્ડ પણ કરી શકાય).

હવે એમને કહીશું કે ચાલો આપણે જે વિચાર કરતાં શીખ્યા, તેનો ઉપયોગ આપણે જે સૌથી પહેલા પાંચ વિષયો આપેલા તેમાંથી કોઈ બીજા વિષય પર વિચાર કરીએ. **બીજો વિષય પણ એમને જ પસંદ કરવા દેવો.** અને ફરી એકવાર મૌન બેસી, વિચાર કરવા સૂચના આપવી. આ વખતે વિદ્યાર્થીને જણાવ્યા વગર એક મિનિટ કરતાં થોડો વધારે સમય આપવો.

આપને જણાશે કે વિદ્યાર્થીઓ પહેલા કરતાં ઘણાં સારા, સ્પષ્ટ અને નક્કર વિચારો સાથે આવશે. કદાચ કોઈ વિદ્યાર્થી સમૂહમાં પ્રતિસાદ ઓછો મળે, તો પણ એમને સમજાવવું આવી રીતે ટેવ પાડવાથી તમે ખૂબ મહાન વિચારો કરતાં થશો. ખૂબ મહાન કાર્યો કરતાં થશો.

ફરી એકવાર મોટેથી બોલાવવું.

મહાન કાર્યો કરવા શું કરવું પડે?

સારા કાર્યો કરવાં શું કરવું પડે?

હવે આપણે રોજ મૌન પાળી વિચારીશું? રોજ કરીશું? “Promise” મેળવો અને બોલાવો.

એમને જણાવો કે આ રીત તમારા અભ્યાસમાં અજમાવવાથી તમને ઘણું યાદ રહેશે, ઘણું સારું લખી શકશો અને પરીક્ષામાં પણ ફાયદો થશે.

પહેલી બેઠકમાં આપણે એમને વાંચવાની અગત્યતા સમજાવી. હવે આપણે એમને વિચાર કરતાં શીખવ્યા. **હવે આપણે એમને પુસ્તક પ્રદર્શન જોવા માટે અને પુસ્તકો વાંચવા માટે સમય આપીશું.** એમને મુક્ત રીતે જોવા દો. જે ગમે તે વાંચવા દો. મોટે ભાગે વિદ્યાર્થીઓએ આટલા બધાં પુસ્તકો જોયા જ ન હોય, એટલે એમને જોવા દો અને જાણવા દો કે **પાઠ્ય પુસ્તક સિવાયના પુસ્તકોની દુનિયા કેટલી મોટી છે.** આગલા પ્રવચનોમાં આપણે એમને પુસ્તકોની દુનિયામાં ડોકિયું કરાવ્યું અને એ પ્રતીતી કરાવવાનો પ્રયત્ન કર્યો કે આપણે ખાસ કંઈ વાંચતા નથી અથવા દુનિયામાં ખૂબ વાંચવા જેવું છે અને આપણે ખૂબ ઓછું વાંચીએ છીએ, જાણીએ છીએ.

અંતમાં એમને કહેવું કે વિચારો કરવું ખૂબ અગત્યનું છે પરંતુ સારા વિચારો કરવાં પ્રેરણાં કોણ આપી શકે ? **“પુસ્તકો”.** માટે સારા કાર્યો કરવા, સારા વિચારો કરવા પડે અને સારા વિચારો કરવા સારા પુસ્તકો વાંચવા પડે.

વિદ્યાર્થીઓને સમજાવવું કે-

આ રીતે કરવાથી એમને જે ખરાબ, નકારાત્મક વિચારો આવે છે, ચિંતા કરાવનારા, ભય લગાડનારા વિચારો આવે છે એને પણ દૂર રાખી શકશો અને સારા પ્રેરણાત્મક અને હકારાત્મક વિચારો કરતાં શીખશો.

“પુસ્તક પ્રદર્શન”

પુસ્તક પ્રદર્શન વિસ્મય, જાણના જાગ્રત કરે છે, રોમાંચ પ્રેરે છે. બાળકને પુસ્તકમાં રસ લેતું કરવા અને વાચન પ્રવૃત્તિમાં પ્રયોજવાનું આ પહેલું પગથિયું બની રહે છે. મોટે ભાગેના બાળકોએ પુસ્તકોની દુનિયા જાણી પણ નથી અને જોઈ પણ નથી.

- બાળકો/ કિશોરોનો રસ જગાડે એવા વિવિધ વિષયોના પુસ્તકો પ્રદર્શિત થવા જોઈએ. . . કેવળ જીવન ચરિત્રો જ નહિ, વિજ્ઞાન વિષયક, વાર્તાના, સાહસના, પ્રવાસના, આત્મકથાનાક . . વગેરે
- બની શકે તો બાળ કિશોર ઉપયોગી મેગેઝિનો પણ પ્રદર્શિત કરવા. આવા મેગેઝિનો મંગાવવા માટે લવાજમ કેટલું? ક્યાં, કેવી રીતે ભરવું વગેરે માહિતિ પણ પ્રદર્શિત કરી શકાય એ અંગે વાલીઓને સમજાવી શકાય.
- પુસ્તકો ખૂબ આકર્ષક રીતે ગોઠવવા જોઈએ, વધારે પુસ્તકો હોય તો વિભાગો પાડી ગોઠવવા જોઈએ.
- શિબિર શરૂ થાય તે પહેલા પુસ્તક પ્રદર્શન કલાત્મક રીતે ગોઠવાયેલું હોવું જોઈએ, બને તેટલા વધુ પુસ્તકો પ્રદર્શિત થાય તેનો આગ્રહ રાખવો . . . શિબિર શરૂ થતા પહેલા ગોઠવાયેલું પુસ્તક પ્રદર્શન શિબિર પત્યા બાદ, બાળકોના ગયા પછી જ સમેટાઈ તે જોવું ચાલુ શિબિરે પુસ્તક પ્રદર્શન સમેટી ન લેવું
- પ્રદર્શનની દેખરેખ અને એ અંગેની સમજ આપવા માટે બે - ત્રણ રસ ધરાવનાર શિક્ષક મિત્રો કે ભાવનાશાળી વાલીઓનો સાથ સહકાર લેવો.
- બાળકને પુસ્તક લેતું ક્યારેય ન રોકવું, બને તો પ્રદર્શન જોતા બાળકો પુસ્તકો લઈ, જોઈ, કવર પેજ પરનું લખાણ પ્રસ્તાવના વાંચે તે માટે પ્રેરવા. પુસ્તકો પણ વાંચવા દેવા.
- વિચાર - વાચન શિબિરના સ્થળે જ, બને તો તે જ સભાખંડમાં પુસ્તક પ્રદર્શન ગોઠવવું બાળકો છુટથી હરીફરી શકે તે માટે ટેબલો વચ્ચે એવી મોકળાશ રાખવી.
- ખ્યાલ રહે - શિબિર સાથે રાખેલું પુસ્તક પ્રદર્શન . . . પુસ્તક વેચાણ માટેનું પ્રદર્શન નથી. શાળામાં ક્યારેક પ્રસંગોપાત નાના, મોટા પુસ્તક પ્રદર્શન વેચાણની વ્યવસ્થા જરૂર કરવી. જેમાં ખૂબ બધા વાલીઓ પણ આવે એવો પ્રબંધ કરી વાલીઓને પુસ્તક ખરીદવા તેમજ બાળકો માટેના મેગેઝિનોના લવાજમ ભરવા પ્રોત્સાહિત કરવા.

ચાલો જીવન બદલીએ:

બાળકોને ભૂમિકા બાંધતા કહેવું કે જુઓ આપણે શીખ્યા કે સારા, મહાન કાર્યો કરવા, સારા વિચારો કરવા એવું આપણે શીખ્યા. સારા પુસ્તકો પણ જોયા. તો ચાલો હવે વાંચીશું ખરા?

એમને કહેવું કે “વાંચે ગુજરાત” અભિયાનનો એક મુખ્ય કાર્યક્રમ “શ્રેષ્ઠ વાચક સ્પર્ધા” છે. આ સ્પર્ધામાં શાળાના દરેક વિદ્યાર્થીએ ભાગ લેવાનો છે. એમાં ભાગ લેવા શું કરવાનું છે? ખબર છે. તમારે ખૂબ વાંચવાનું છે. બીજું કંઈ કરવાનું નથી. બસ વાર્તા વાંચો, જીવનચરિત્ર વાંચો. સારા પુસ્તકો વાંચો અને ઈનામો જીતો.

શ્રેષ્ઠ વાચક સ્પર્ધાની વિગતો વિગતવાર પ્રોજેક્ટ રીપોર્ટમાં આપવામાં આવી છે. એની જરૂરી વિગતો, મૂલ્યાંકનની પદ્ધતિ અને સમયપત્રક એમને સમજાવવા. પરંતુ માહિતીની સાથે સાથે એમને નીચેની બાબતો અંગે માહિતી આપી પ્રેરિત કરવા.

(૧) આ એવી સ્પર્ધા છે જેમાં શાળાના દરેક વિદ્યાર્થીએ ભાગ લેવાનો છે. દરેકે . . . દરેકે . . . દરેકે . . . દરેકે . . .

(૨) શિબિરમાં ભાગ લીધેલા વિદ્યાર્થીએ એમના “દસ” મિત્રોને આ સ્પર્ધામાં ભાગ લેવા સમજાવવાનાં છે. એમને પૂછવું કે એવું કરશોને?

(૩) એમને સમજાવવું કે સ્પર્ધાના “ટ” વિભાગ છે. ધોરણવાર. આથી તમારી જીતવાની તકો ખૂબ ઉજળી છે. તમે ખૂબ ઈનામો જીતી શકો છો.

- (૪) તમે કોઈ પણ પુસ્તક વાંચી શકો છો. પુસ્તક ગમે ત્યાંથી મેળવી શકો છો.
 (૫) પુસ્તક વાંચી લીધા પછી બીજા વિદ્યાર્થીઓને પુસ્તક વાંચવા માટે આપી શકો છો.
 (૬) “૨૫” થી વધારે પુસ્તકો વાંચનારને શું ફાયદા થશે તે જણાવવું.
 (૭) શાળામાં પ્રેરણા સભા થશે, વિચારમેળો થશે, ગ્રંથયાત્રા નીકળશે. આ બધી વાતો સમજાવવી.
 (૮) સૌથી વધારે પુસ્તક વાંચનાર વિદ્યાર્થી “ધ્વજ” હાથમાં રાખી ગ્રંથયાત્રાનું નેતૃત્વ કરશે. કેવી મજા પડશે!

વિદ્યાર્થીઓને bookilike.com વેબસાઈટની માહિતી આપવી અને એ વેબસાઈટ પર તમે તમારા પુસ્તકનો પરિચય એક પાનામાં લખી શકશો એમ જણાવવું. અને એવું કરવા પ્રેરિત કરવા.

અંતમાં એમને કહેવું કે વાંચવાથી ફાયદો કોને થવાનો છે? “અમને” એવું બોલાવવું. મહાન કોણ બનશે? મહાન વિચારો કરતા કોણ શીખશે? પછી કહેવું કે આપણે સ્પર્ધામાં ભાગ જરૂર લઈશું. પરંતુ વાંચીશું પોતાનો વિકાસ કરવા. પોતે આગળ વધવા. ઈનામો ખાતર નહીં. ઈનામોની લાલચ નહીં. અને સ્પર્ધામાં ઈનામ ન લાગે, ન જીતીએ તો કાંઈ વાંધો નહીં. ઈનામને ખાતર થોડું વાંચીએ છીએ. આપણે તો વાંચવાનું ચાલુ રાખીશું. જીવનભર ચાલુ રાખીશું. વાંચીને એ જ તો શીખવાનું છે કે સફળતા મળે કે ન મળે પ્રયત્નો ચાલુ જ રાખીશું. ચાલુ જ રાખીશું.

અંતમાં ફરી એક વાર બધાને પૂછવું, બોલો કેટલા પુસ્તકો વાંચશો. બે, પાંચ, દસ, પચ્ચીસ, પચાસ, સો વિગેરે બોલાવવું. વચન પાળશો ને? એમ પૂછવું. જરૂરથી ભાગ લેજો જો તમે વચન પાળો તો આપણી દોસ્તી પાકી, એમ કહેવું.

એમની પાસે સંકલ્પ લેવડાવો કે,

- (૧) એઓ સૌ શ્રેષ્ઠ વાચક સ્પર્ધામાં ભાગ લેશે.
 (૨) એમના “દસ” મિત્રોને પણ શ્રેષ્ઠ વાચક સ્પર્ધામાં ભાગ લેવા સમજાવશે.
 (૩) જેણે “પાંચ” પુસ્તકો વાંચવા હોય તેમને જ મિત્ર બનાવીશું.
 (૪) શ્રેષ્ઠ વાચક સ્પર્ધાની સાથે યોજાનાર વક્તૃત્વ, નિબંધ, ચિત્ર, સુવિચાર-વાચન અને કવીઝ સ્પર્ધામાં પણ ભાગ લઈશું.

- એ પાંચ પૈકી ઓછામાં ઓછી એક સ્પર્ધામાં ભાગ લેવો અને શક્ય હોય તો પાંચે પાંચમાં પણ ભાગ લેવો.
 પાંચે પાંચ સ્પર્ધાના વિષયો અહીં જણાવ્યા છે.

સ્પર્ધાના વિષયો :

૧. વક્તૃત્વ સ્પર્ધા

ધોરણ : ૫, ૬, ૭ ના વિદ્યાર્થીઓ માટે

(કોઈ પણ એક વિષય પર વક્તૃત્વ આપવાનું રહેશે.)

૧. પુસ્તક વાચન અને જીવન ઘડતર
૨. પુસ્તકો મારા શ્રેષ્ઠ મિત્રો
૩. મારું પ્રિય પુસ્તક

૪. જીવનમાં હું શું કરીશ, શું બનીશ, શું મેળવીશ

ધોરણ : ૮,૯,૧૦ ના વિદ્યાર્થીઓ માટે

૧. પુસ્તકો જેમણે મહાપુરુષોના જીવનમાં પરિવર્તન આણ્યું
૨. વાંચો, વિચારો અને વિકાસ કરો
૩. મારું જીવન ધ્યેય અને એને સફળ બનાવવાની વ્યૂહરચના
૪. વાચન માટે સમય નથી મળતો !

ધોરણ : ૧૧, ૧૨ ના વિદ્યાર્થીઓ માટે

૧. સદીને ઘડનારાં પુસ્તકો
૨. પુસ્તક જેણે મારા જીવનને નવી દિશા આપી
૩. વાચન, વિચાર અને આચરણ
૪. મારું જીવન વ્યેય અને એને સફળ બનાવવાની વ્યૂહરચના

૨. નિબંધ સ્પર્ધા

ધોરણ : ૫, ૬, ૭ ના વિદ્યાર્થીઓ માટે

(કોઈ પણ એક વિષય પર નિબંધ લખવાનો રહેશે.)

૧. વાચનના ફાયદા
૨. પુસ્તકો મારા શ્રેષ્ઠ મિત્રો
૩. મારું પ્રિય પુસ્તક
૪. જીવનમાં પુસ્તકો અને વાચનનું મહત્વ

ધોરણ : ૮,૯,૧૦ ના વિદ્યાર્થીઓ માટે

૧. પુસ્તકો જીવનનું શ્રેષ્ઠ સરનામું
૨. વાચન સંસ્કાર
૩. વાચન, વિચાર અને આચરણ
૪. જીવન ધ્યેય નિર્ધાર અને પ્રાપ્તિ

ધોરણ : ૧૧, ૧૨ ના વિદ્યાર્થીઓ માટે

૧. વાચન સંસ્કાર
૨. વાચન માંગે સમય આયોજન
૩. વાંચો, વિચારો અને વિકસો
૪. મારું જીવનધ્યેય અને એને સફળ બનાવવાની વ્યૂહરચના

૩. ચિત્ર સ્પર્ધા :

- મહાપુરુષોના જીવનના પ્રેરણાત્મક પ્રસંગો
- જીવન ધ્યેયને રજૂ કરતા પ્રેરણાદાયક ચિત્રો
- વાંચવાની પ્રેરણા થાય એવા ચિત્રો

૪. સુવિચાર વાચન સ્પર્ધા :

- ❖ પોતે વાચેલ કોઈ પણ એક પુસ્તકમાંથી “દસ શ્રેષ્ઠ” સુવિચારો શોધી સારા, સુવાચ્ય અક્ષરે ફુલસ્કેપ કાગળમાં લખી વાંચવાના રહેશે.
- ❖ પુસ્તકના એવા વિચારો, જે તમારા જીવન ધ્યેયને કંડારવામાં માર્ગદર્શક / પ્રેરણાસ્ત્રોત બની રહે.

૫. ક્વીઝ સ્પર્ધા :

- ગુજરાતનો ઇતિહાસ
- ગુજરાત રાજ્યની સામાન્ય સામાજિક, આર્થિક, રાજકીય અને સાંસ્કૃતિક માહિતિ.
- ગુજરાતી ભાષા અને સાહિત્ય અંગે.

એમને ખાસ જણાવવું કે વાંચવાનો સમય કાઢવો. આજથી શરૂ કરી દિવાળીની રજા સુધી વાંચવાનું છે. દિવાળી સુધીમાં તો કેટલા બધા પુસ્તકો વંચાઈ જાય.

એમને કહેવું

- ચાલો લાઈબ્રેરીના સભ્ય બનીશું.
- બાલ દોસ્તી અને અન્ય સારા મેગેઝીનો પણ મેળવીશું અને વાંચીશું. લાઈબ્રેરીમાંથી પુસ્તકો લાવીશું.
- જો મા - બાપને પરવડતું હોય તો થોડા પુસ્તકો ખરીદીશું પણ અને શક્ય હોય તો એકાદ પુસ્તક તરતું પણ મૂકીશું.

“ મને ગમતું પુસ્તક વાર્તાલાપ ”

એમને “મને ગમતું પુસ્તક” વિષે વાર્તાલાપ વિષે પણ વાતો કરવી. અને એમને એ કાર્યક્રમ વિષે સમજાવવા. એમને પ્રેરણાં આપવી કે હવે તમારે આવતા અઠવાડિયામાં, માસમાં બે-ચાર પુસ્તકો વાંચવા અને ત્યાર બાદ એક ગમતાં પુસ્તક વિષે વર્ગમાં બોલવું. **એમ ગમતા પુસ્તક વિષે પાંચ મિનિટ બોલવા માટે નિર્ણય કરાવવો.** એમને એ પણ સમજાવવું કે આ તો કેટલું સરસ - ભૂલી જવાય તો ભાષણ પણ સાથે રાખી શકાય. પુસ્તક વિષે વિચાર વ્યક્ત કરવો એ જ અગત્યનું છે. એટલે દરેક વિદ્યાર્થી પાસે સંકલ્પ કરાવવો કે તેઓ હવે પછી વર્ગમાં “મને ગમતું પુસ્તક વાર્તાલાપ”માં વક્તવ્ય આપશે. મને ગમતું પુસ્તક વાર્તાલાપ અને શ્રેષ્ઠ વાચક સ્પર્ધા એ બે અલગ કાર્યક્રમો છે. મને ગમતું પુસ્તક વાર્તાલાપ વર્ગમાં જ થશે. એ સ્પર્ધા નથી.

વાચન પ્રેરણા નોંધપોથી :

એજ પ્રમાણે એમને વાચન પ્રેરણા નોંધપોથીમાં પુસ્તકનાં ગમેલા સારા વિચારો, લખવા માટે પણ સમજાવા અને પ્રેરણા આપવી.

જીવન ધ્યેય એટલે શું ? જીવન ધ્યેય શા માટે ?

જીવનને કોઈક અર્થ હોવો જોઈએ. જીવનનું ચોક્કસ ધ્યેય હોવું જોઈએ. ધ્યેય વિનાનું જીવન નિર્થક છે. જેની પાસે જીવનનું ધ્યેય નથી, એ બીજાના ધ્યેય માટે જીવે છે. એટલે જીવનધ્યેયની અગત્યતા સમજાવવી.

જીવનનું ધ્યેય અને કારકિર્દી વચ્ચેનો તફાવત સમજાવવો.

વિદ્યાર્થીઓને પૂછો, કેટલા જણાંએ જીવનનું ધ્યેય નક્કી કર્યું છે ? એમને જીવનના ધ્યેય વિષે પૂછો.

મોટે ભાગે એમ કહેશે કે ડોક્ટર બનવું છે, એન્જનીયર બનવું છે, વૈજ્ઞાનિક બનવું છે, શિક્ષક બનવું છે, સી.એ બનવું છે. વિગેરે . . .

પરંતુ એમને સમજાવવું કે આ તો કારકિર્દી કહેવાય. આજીવીકાનું સાધન કહેવાય. પરંતુ શા માટે ડોક્ટર બનવું છે, શા માટે શિક્ષક બનવું છે, એન્જનીયર બનીને શું કરવું છે, તે જીવનનું ધ્યેય કહેવાય. ડોક્ટર તો તમે ૨૩/૨૫ વર્ષે બની જશો. પછી શું કરશો ?

- આમ ધ્યેય અને કારકિર્દી વચ્ચેનો તફાવત સ્પષ્ટ કરવો.
- જો મંજિલ જ ખબર ન હોય તો કોઈ પણ યાત્રા શરૂ જ નથી કરી શકાતી.
- મંજિલ નક્કી કર્યા પછી, માર્ગ નક્કી કરવો ખૂબ જ જરૂરી છે.
- ગમે એટલી મહેનત કરીએ, ગમે એટલી ઝડપે મુસાફરી કરીએ પરંતુ ખોટા માર્ગ પર સફર કરીએ તો મંજિલે પહોંચી શકાતું નથી.
- આથી પ્રથમ મંજિલ અને પછી માર્ગ નક્કી કરો.
- **પુસ્તકો જીવનનું સરનામું બતાવે છે. મંજિલ બતાવે છે. માર્ગ બતાવે છે.**
- વ્યક્તિને જીવનના જુદા જુદા ક્ષેત્રોમાં અલગ અલગ ધ્યેય પણ હોઈ શકે છે.
- ધ્યેય ઊંચું રાખવું. નિશાન ચૂક માફ, નીચું નિશાન માફ નહીં.
- **ધ્યેય સિધ્ધ કરવા પુરુષાર્થ કરવો. મહત્વકાંક્ષા ઉંચી રાખવી પરંતુ પરીણામની અપેક્ષા વગર કામ કરવું. ધ્યેય હાંસલ ન થાય તો નિરાશ થવું નહીં, લાગી રહેવું.**
- સમયે - સમયે ધ્યેય બદલાવું રહે. પરંતુ ધ્યેયમાં ઉત્તરો ઉત્તર ઉત્ક્રાંતિ કરતાં રહેવું.
- ધ્યેય આપણી શક્તિ પ્રમાણે, ગજા પ્રમાણે રાખવું.
- ધ્યેય નિશ્ચિત હોવું જોઈએ. કેટલા સમયમાં સિધ્ધ કરશો, એ પણ નિશ્ચિત હોવું જોઈએ.
- વિદ્યાર્થીઓને “જીવન ધ્યેય નોંધપોથી” રાખવા માટે કહો.
- ચાલો આજે જ ઘરે જઈ “જીવન ધ્યેય” એમાં લખીશું અને એમાં ઉત્તરો ઉત્તર ઉત્ક્રાંતિ કરતાં રહીશું.
- જીવન ધ્યેય વિષે પ્રેરણા આપો અને એ માટે માર્ગદર્શન આપે એવા સરળ પુસ્તકોની વાત કરો.

હવે બાળકો પાસે શું શું અપેક્ષા છે. તે ફરીથી યાદ કરાવવું. જેમકે,

- વાંચવાથી ફાયદો થાય કે નહીં ? કોને થાય ? (જે વાંચે તેને થાય)
- દુનિયામાં કેટલું બધું વાંચવાનું છે ? કેટલા બધાં પુસ્તકો છે ?
- મહાન કાર્યો કરવા, મહાન વિચારો કરવા પડે.
- મહાન વિચારો સારા પુસ્તકો વાંચવાથી જ આવે.
- પુસ્તક વાંચીશું અને શ્રેષ્ઠ વાચક સ્પર્ધામાં ભાગ લઈશું.

- અન્ય સ્પર્ધાઓ અને મને ગમતું પુસ્તક વાર્તાલાપમાં પણ ભાગ લઈશું.
 - પાંચ પુસ્તક વાંચ્યા હોય તેની સાથે જ દોસ્તી કરીશું.
 - આજથી વાંચવાનું શરૂ કરી દઈશું.
 - કેટલા પુસ્તકો વાંચીશું એ અંગે વિચારવા દો અને એ માટે સંકલ્પ લેવડાવો.
 - આ બધું અને આવું ધણું બધું ફરી ફરીને યાદ કરાવવું. મોટેથી વારંવાર બોલાવવું.
- “ સ્પર્ધાના સૂત્રો ” પણ એમની પાસે વારંવાર બોલાવવા.

પુસ્તક ક્યાંથી મેળવવા, કેવી રીતે મેળવવા?

આ પ્રમાણે સમજાવી શકાય.

૧. સૌ પ્રથમ તો જીવન - ઉપયોગી અને માર્ગદર્શક એવા થોડા પુસ્તકો તો ઘરમાં જ વસાવો. જેથી જ્યારે જોઈએ ત્યારે મળી શકે. દરેકની પોતાની નાની લાયબ્રેરી હોવી જોઈએ.
૨. જો પુસ્તક ઘરમાં ન હોય તે વર્ગની લાયબ્રેરીમાં છે કે નહીં તે તપાસ કરો.
૩. વર્ગની લાયબ્રેરીમાં મળતા, શાળાની લાયબ્રેરીમાં શોધો.
૪. જો પુસ્તક શાળાની લાયબ્રેરીમાં પણ ન મળે , તો શહેરની જાહેર/ સાર્વજનિક લાયબ્રેરીમાં શોધો.
૫. નાના શહેરની લાયબ્રેરીમાં પણ ન મળે તો મોટા શહેરોની સાર્વજનિક લાયબ્રેરીમાં તપાસ કરો.
૬. શહેરની અન્ય લાયબ્રેરીમાં શોધો.
૭. ઈન્ટરનેટ પર અસંખ્ય વેબસાઇટો ઉપલબ્ધ હોય છે. કેટલાંક પુસ્તકો ઓન - લાઇન પણ મળી રહે છે.
૮. કેટલાક પુસ્તકોની ઓડિયો/ વિડિયો કેસેટ/ સીડી પણ મળે છે.
૯. કશે ન મળે તો પુસ્તક વિક્રેતા / પ્રકાશકનો સંપર્ક કરો. કેટલાક વિક્રેતાઓ ફોનથી પણ ઓર્ડર સ્વીકારતા હોય છે.
૧૦. amazon.com જેવી વેબસાઇટ પર પણ ઓર્ડર આપી પુસ્તક ઘર બેઠા મેળવી શકાય છે.
૧૧. પુસ્તક પ્રકાશકોની સૂચી હંમેશા જોતા રહો. વળી દરેક વર્તમાન પત્ર / મેગેઝીનમાં નવા પ્રકાશિત થતા પુસ્તકોની સંક્ષિપ્ત માહિતિ આવતી હોય છે. જેનો અભ્યાસ કરતા રહો. જેથી નવા પુસ્તકો વિષે માહિતિ મળી રહેશે.
૧૨. ભલે દરેક પુસ્તક વાંચી ન શકાય, પરંતુ દરેક પુસ્તક વિષે જાણતા રહો. કોઈક દિવસ કામ લાગશે.
૧૩. કેટલાક પુસ્તકોની પાછળ સંદર્ભ પુસ્તકોની યાદી હોય છે. આવા પુસ્તકો શોધી, વાંચતા રહો.
૧૪. છેલ્લે જુદી જુદી જગ્યાએ યોજાતા “ પુસ્તકમેળા ” માં અવશ્ય જાઓ અને પુસ્તકની દુનિયામાં ડોકિયું કરતાં રહો.

લાયબ્રેરીમાં પુસ્તક કેવી રીતે શોધશો ?

૧. સામાન્ય રીતે લાયબ્રેરીમાં “ઓપન એક્સેસ” પદ્ધતિ હોય છે, અને વિષયવાર પુસ્તકોના અલગ કબાટ હોય છે. આપને જે વિષયના પુસ્તકો જોઈતા હોય તે કબાટ ફેંદી કાઢો.
૨. જો તમને પુસ્તકનું નામ ખબર હોય તો, તમે સીધું જ એ પુસ્તક માંગી શકશો.
૩. જો તમને પુસ્તકનું નામ ન ખબર હોય પરંતુ માત્ર કોઈ અચૂક વિષય કે નવલકથા કે કવિતા વાંચવાનો રસ હોય તો દરેક લાયબ્રેરીમાં વિષયવાર કાર્ડ હોય છે. જેમાં તપાસ કરો, એ વિષય પર જેટલા પણ પુસ્તક ઉપલબ્ધ હશે એની માહિતિ મળી શકશે.
૪. જો તમને વિષય અને નામ ખબર ન હોય પરંતુ કોઈ અમુક ચોક્કસ લેખકનું પુસ્તક વાંચવું હોય તો દરેક લાયબ્રેરીમાં લેખક વાર પણ યાદી હોય છે. એ યાદીમાં દરેક લેખકના ઉપલબ્ધ પુસ્તકોની યાદી મળી રહેશે.
૫. છેલ્લે કંઈ નહીં થાય તો પુસ્તકોની દુનિયામાં વિહરતા રહો, જીવનનો રાહ અને જીવનનો કદી તૂટે નહીં, કદી છોડે નહીં એવો સાથી મિત્ર મળી જશે.

પ્રશ્નોત્તરી :

અંતમાં આખા દિવસની શિબિરમાંથી વિદ્યાર્થીના મનમાં અનેક પ્રશ્નો, શંકાઓ, જિજ્ઞાસાએ ઉદ્ભવશે. માટે એમનો પ્રશ્નો પૂછવા માટે પૂરતો સમય આપવો. શરૂઆતમાં જ કહી દેવું કે અંતમાં પ્રશ્નો પૂછી શકાશે. માટે એની ટૂંકી નોંધ કરી રાખે, જેથી અંતમાં ભૂલી ન જવાય.

બાળકોને પ્રશ્નો પૂછતાં અટકાવશો નહીં. જવાબો સ્વરૂપે ખોટી માહિતી આપશો નહીં. આપણને પોતાને કોઈ માહિતી ન હોય તો, હું આયોજકોને પૂછીને જવાબ આપીશ એમ જણાવવું. એમના નામ વિગેરે નોંધી લેવા. પ્રશ્નોનું સરસ સમાધાન કરવું અને પ્રશ્નો પૂછવા જરૂર પ્રોત્સાહિત કરવા.

પ્રતિભાવ :

અંતમાં બાળકોના પ્રતિભાવ મેળવવા. ચાર-પાંચ વિદ્યાર્થીઓને શિબિર કેવી લાગી, તે અંગેબોલવા જણાવવું. શક્ય હોય તો લેખિત પ્રતિભાવ પણ મેળવવા.

વાચન વ્રત

ચાલો વાચન વ્રત લઈએ :

પહેલા વાંચવાની, પછી વિચારવાની અગત્યતા સમજાવી જીવન બદલવા, શ્રેષ્ઠ વાચક સ્પર્ધામાં ભાગ લેવાની વાતો કરી. જીવન ધ્યેય વિષે વાતો કરી. હવે સંકલ્પો કરીશું. હવે વાચન વ્રતો લઈશું.

- વિદ્યાર્થીઓને વાચનવ્રત લેવા ફરજ પાડવી નહીં.
- એમણે જેટલા વ્રત લેવા હોય એટલા જ લેવા દેવા. એક પણ ન લે, તો પણ વાંધો નહીં.
- વાચનવ્રત - સામૂહિક સંકલ્પ કરી, સૌને ઉભા કરી એક સાથે હાથ ઉંચા કરી લેવડાવવું.
- પ્રશિક્ષકે દરેક વ્રત માઈક પરથી બોલવું અને જે વિદ્યાર્થી જે તે વ્રત લેવા માંગતો હોય તેને હાથ ઉંચો કરી સંકલ્પ લેવા કહેવું.
- વાચનવ્રતનો નમુનો અહીં છે. એની ઝેરોક્ષ / નકલ કઢાવી બાળકોને અગાઉથી આપવી. વ્રત લેવડાવતા પહેલા એની સમજ આપવી. પછી જ સંકલ્પ ચાલુ કરવા. છાપકામ માટે જિલ્લા / તાલુકા સમિતિનો સંપર્ક કરવો.
- વ્રતની પવિત્રતા, એના પાલનની અગત્યતા, એમાં સહી કરવાની વિધિ વગેરે એમને સમજાવવી.
- આ વ્રત આપણાં ઘરની ચિવાલ પર ચોંટાડી રાખવું જેથી વ્રત સતત યાદ રહે.

સમાપન-પ્રમાણપત્ર-વિતરણ :

જો આયોજક શાળા કે તાલુકા-જિલ્લા સમિતિ ખર્ચ કરવા સંમત હોય તો બાળકોને શિબિરમાં ભાગ લીધાનું પ્રમાણપત્ર આપવું. એથી એઓ પ્રોત્સાહિત થશે. ન આપી શકાય તો પણ વાંધો નહીં.

સરસ સમાપન પ્રવચન કરી, વિદ્યાર્થીઓને આશિષ આપી, શુભેચ્છા આપી રાષ્ટ્રગીત ગાઈ શિબિર પૂર્ણ થયેલી જાહેર કરવી.

વિદ્યાર્થીઓને આપવાની સામગ્રી :

૧. વાચનપત્ર
૨. શ્રેષ્ઠ વાચક સ્પર્ધા અંગે માહિતીપત્ર (હેન્ડબીલ)
૩. પ્રમાણપત્ર (શક્ય હોય તો)

અંથસારથિ શિક્ષકોની શિબિરો

સ્વાગત અને પ્રાસંગિક પ્રવચન, - વિદ્યાર્થીઓની શિબિર પ્રમાણે

- પુસ્તક પ્રવચન શા માટે, પુસ્તકોની દુનિયામાં ડોકીયું અને શ્રેષ્ઠ વાચક સ્પર્ધા
- આ ત્રણે પ્રવચનો/ વિષયો માટે આમંત્રિત વક્તાને બોલાવવા.
- આ બંને માટેની સામાન્ય સૂચનાઓ વિદ્યાર્થીઓની શિબિર પ્રમાણે જ રહેશે. પરંતુ આ શિબિર શિક્ષકો માટેની હોય, એમાં શિક્ષકોને લાગુ પડે એવા ફેરફારો કરવા અને વક્તાને પણ એમ કરવા જણાવવું.

અંથસારથિ શિક્ષકો પાસે અપેક્ષાઓ :

૧. આપના માર્ગદર્શન હેઠળ મૂકવામાં આવેલો દરેક વિદ્યાર્થી શ્રેષ્ઠ વાચક સ્પર્ધામાં ભાગ લે એવી પ્રેરણા આપો.
૨. આપના વિદ્યાર્થીઓ પાસે વધુને વધુ સંખ્યામાં પુસ્તકો વંચાવો અને એ માટે પ્રેરણા આપો, અને કોઈ કોઈવાર સાથે પણ વાંચો.
૩. આપના વિદ્યાર્થીઓને યોગ્ય પુસ્તકોની પસંદગી કરવામાં મદદરૂપ બનો.
૪. એમને પુસ્તક ક્યાંથી મળશે એનું માર્ગદર્શન આપો અને પુસ્તકો મેળવી આપવામાં મદદરૂપ બનો.
૫. એમને શાળાની તેમજ ગામ / શહેરની જાહેર લાયબ્રેરીની મુલાકાતે વારંવાર લઈ જાવ.
૬. બાળકોને પુસ્તક પ્રદર્શનમાં જવાની પ્રેરણા આપો.
૭. કયા મહાપુરુષોના જીવનમાં કયા પુસ્તકોએ પરિવર્તન આણ્યું એ અંગેની વાતો કરો.
૮. આપના વિદ્યાર્થીઓ વિચાર-વાચન શિબિરમાં ભાગ લે એની પૂરેપૂરી ચોકસાઈ કરો અને શિબિરમાં આપ પણ જોડાઈ જાઓ.
૯. બાળકોને પુસ્તકમાં કંઈ ન સમજ પડે તો સમજાવો.
૧૦. ગામ / શહેરના કોઈ મોટા / સારા વાંચકો સાથે બાળકોની મુલાકાત ગોઠવો. એમની અંગત લાયબ્રેરી જો મોટી હોય તો તેની મુલાકાત ગોઠવો.
૧૧. “મને ગમતું પુસ્તક” વાર્તાલાપ માટે બાળકોને તૈયાર કરો, એને મદદ, પ્રેરણા અને હૂંફ આપો.
૧૨. અભિયાન અંગે આપના બાળકો સાથે વિગતવાર ચર્ચા કરો અને દર પખવાડિયે એકવાર સભા રાખી સમીક્ષા કરો.
૧૩. આપના તમામ વિદ્યાર્થીઓ વાચન પ્રેરણા લક્ષી સ્પર્ધાઓ પૈકી ઓછામાં ઓછી એક સ્પર્ધામાં ભાગ લે એ માટે કટિબદ્ધ બનો.
૧૪. વિદ્યાર્થીઓને વાચન પ્રેરણા નોંધપોથીમાં લખવા સહાય કરો.
૧૫. આપ પણ વાચન પ્રેરણા નોંધપોથીમાં આપના વિચારો લખો.
૧૬. વિદ્યાર્થીઓને જીવનધ્યેય નોંધપોથી કેવી રીતે રાખવી તે સમજાવો અને સહાય કરો.

શાળાના આચાર્યશ્રી અને અન્ય શિક્ષકોને, અંથસારથિને આટલું જણાવશો :

૧. વાંચે ગુજરાત અભિયાનમાં ગુજરાતની તમામ શાળાઓ જોડાશે.
૨. અભિયાનની સંપૂર્ણપણે ઝીણવટભરી માહિતિ મેળવો અને શાળાના તમામ શિક્ષકોની સભા ભરી અભિયાન સમગ્ર વર્ષ દરમિયાન કેવી રીતે ઉજવવું તેનું આયોજન કરો.
૩. અભિયાનની વિદ્યાર્થીઓને સમજ આપવા તમામ વિદ્યાર્થીઓની પણ એક સભા રાખો અને વારંવાર રાખો.
૪. અભિયાનમાં આપની શાળા શ્રેષ્ઠ દેખાવ કરે એનું વિગતવાર આયોજન થાય, આ અભિયાન દરમિયાન નવા વિચારો સૂઝે અને એ પ્રમાણે અમલ થાય એ માટે દર મહિને શિક્ષકો સાથે સભા કરો અને વિદ્યાર્થીઓને પણ સામેલ કરો.
૫. આપની શાળામાં દર “૧૫૦” વિદ્યાર્થી દીઠ એક અંથસારથિ (માર્ગદર્શક) શિક્ષકની નિમણૂક કરો.
૬. શાળામાં વિદ્યાર્થીઓ માટે અને શિક્ષકો માટે “મને ગમતું પુસ્તક” વાર્તાલાપની શરૂઆત કરો.
૭. આપની શાળામાં તરતાં પુસ્તક પ્રોજેક્ટની શરૂઆત કરો.

૮. શાળાનો દરેકે દરેક વિદ્યાર્થી અભિયાનમાં જોડાય એવું વાતાવરણ તૈયાર કરો અને એ માટે પ્રેરણા આપો.
૯. શાળાની લાયબ્રેરીમાં બાળકોને પુસ્તકો વાંચવા આપો.
૧૦. શાળાની લાયબ્રેરીના પુસ્તકોનું અવાર નવાર પ્રદર્શન રાખો.
૧૧. આપની શાળામાં પૂરતાં પુસ્તકો ન હોય તો સક્ષમ વાલીઓ, શહેર / ગામના અગ્રણીઓ કે સેવાભાવી સંસ્થાઓની મદદથી દાન મેળવી નાના પુસ્તકાલયની શરૂઆત કરો.
૧૨. બાળકોને વાચન માટે પ્રેરણા આપી શકે એવા વિધ્વાન વક્તાઓની પ્રેરણા સભા રાખો.
૧૩. શાળાના દરેક બાળકને અભિયાનની અન્ય સ્પર્ધાઓ જેવી કે વાચન પ્રેરણાલક્ષી નિબંધ, વક્તૃત્વ, ચિત્રકલા અને સુવિચાર વાચન સ્પર્ધામાં ભાગ લેવા પ્રેરણા આપો.
૧૪. શાળામાં / વર્ગમાં “વાચન પ્રેરણા નોંધપોથી” રાખવાનું આયોજન કરો.
૧૫. શાળાના ઓછામાં ઓછા ૧૦% વિદ્યાર્થીઓ વિચાર-વાચન શિબિરમાં ભાગ લે એવું સફળતાપૂર્વક આયોજન કરો.
૧૬. આપ વધારાની શિબિરો કરશો તે આવકાર્ય છે.
૧૭. શાળામાં “વાંચે ગુજરાત” અભિયાનના માહિતિપત્રો, પોસ્ટરો, બેનરો લગાવો અને અભિયાનનું વાતાવરણ તૈયાર કરો.
૧૮. અભિયાનના હેતુઓ સમજો અને વિદ્યાર્થીઓને સમજાવો. જેથી વિદ્યાર્થીઓ ખૂબ વાંચે, પોતાના જીવનનું ધ્યેય નક્કી કરે અને પોતાનો રોલ મોડેલ નક્કી કરે.
૧૯. અભિયાનના વિવિધ કાર્યક્રમો, પ્રેરણાસભા, વિચારમેળો, વિચારગોષ્ઠિ, ગ્રંથયાત્રા, ગ્રંથજાગૃતિ યાત્રા તેમજ અન્ય કાર્યક્રમોની માહિતિ માટે વેબસાઈટનો સતત અભ્યાસ કરતાં રહો.
૨૦. ચાલો આપણાં બાળકોને એકાંગી અને એકલક્ષી નહીં પરંતુ એમનો સર્વાંગી વિકાસ કરી એમને બહુમુખી પ્રતિભાશાળી બનાવીએ.

બાળકો કેમ વાંચતા નથી ? વાંચવા માટે કેવી રીતે પ્રેરણા આપશો.

બાળકો વાંચતા નથી એ વાત ૧૦૦% સાચી નથી. પરંતુ ઓછું વાંચતા હોય તો એના અનુભવે સમજાયેલા મુખ્ય કારણો નીચે પ્રમાણે છે.

૧. બાળકો એટલા માટે નથી વાંચતા કારણકે માતા - પિતા નથી વાંચતા. **બાળક આપણે જે કહીએ તે પ્રમાણે નહીં પરંતુ આપણે જે કરીએ છે તે કરે છે.**
૨. પુસ્તકોની આવડી માટી દુનિયાની એમને જાણ જ નથી. બાળકોએ પુસ્તકોની દુનિયા જોઈ જ નથી હોતી. મોટી સંખ્યામાં પુસ્તકો જોયા જ નથી હોતા.
૩. જીવનમાં પુસ્તકો અને વાચનની ઉપયોગીતા આ રીતે કોઈએ સમજાવી જ નથી હોતી.
૪. શિક્ષણ માર્કલક્ષી અને સ્પર્ધાત્મક થઈ ગયું હોવાને કારણે વાલી અને બાળક બંને તમામ ધ્યાન એના પર જ કેન્દ્રિત કરે છે.
૫. બાળકોની અને વાલીઓની એવી સામાન્ય ફરિયાદ કરે છે અનેકવિધ પ્રવૃત્તિઓને કારણે બાળકોને વાંચવાનો સમય જ નથી મળતો.
૬. વાચન માટે એમની રુચિ જ વિકસી નથી હોતી.
૭. બાળપણથી વાચનની ટેવ પાડવામાં આવી નથી.
૮. માતા- પિતા જેમ થીયેટરમાં પીકચર જોવા માટે કે મેચ જોવા કે રેસ્ટોરન્ટમાં ખાવા કે ફરવા માટે લઈ જાય છે તેમ કેટલા માતા - પિતા બાળકોને સાથે લઈ લાઈબ્રેરીમાં જાય છે ?

ઉપરોક્ત સંજોગોમાં શું કરી શકાય :

૧. જે આપણે બદલી શકીએ એમ નથી. દા.ત. વાલીનું વર્તન તેમાં આપણે વધુ મદદ ન કરી શકીએ. સિવાય કે શિક્ષક દ્વારા બાળકને સમજાવવામાં આવે કે વાલીની આવી વર્તણૂક પ્રશંસનીય નથી એટલે તમારે જાતે સક્રિય બની વાંચવામાં રસ, રૂચિ કેળવવા પડશે. શિક્ષકની વાત વિદ્યાર્થી માને જ છે.
૨. એમને સમજાવો કે દુનિયાના તમામ મહાપુરુષો અથવા નાની - મોટી સિધ્ધિ મેળવનારાઓ સારા વાચકો હોય છે અને એમના વિકાસમાં પુસ્તકોનું મોટું યોગદાન હોય છે.
૩. વાંચવાના જીવનલક્ષી ફાયદાઓ તો સમજાવો જ, પરંતુ એમને એમ પણ કહો કે વાચનને લીધે તમારી વાંચવાની ઝડપ વધશે, ગ્રહણ શક્તિ વધશે, શબ્દભંડોળ વધશે અને સામાન્ય જ્ઞાન અને માહિતી વધશે, તે તમારી પરીક્ષાઓમાં વધારે માર્ક લાવવામાં પણ મદદ કરશે તેમજ જ્યારે મોટા થઈને મેડીકલ, એન્જનીયરીંગ, એમ.બી.એ , આઈ.એ.એસ, કે સી.એ જેવી પરીક્ષાઓ આપો તેમાં પણ ત્યારે ખૂબ જ મદદરૂપ બનશે.
૪. જીવનને નવી દિશા અને નવા વિચારોની અને અભિનવ કાર્યોની પ્રેરણા પુસ્તકો જ આપી શકશે.
૫. વિચાર - વ્યાયામમાં જણાવેલ મુદ્દાઓ પણ શિક્ષકોને સમજાવો અને એ વાત એમણે બાળકોને કહેવી એવું કહો.
૬. પુસ્તક પ્રદર્શનમાં તેમજ પુસ્તકોની મુલાકાત લેવા માટે બાળકોને સમજાવો.
૭. લાયબ્રેરીની મુલાકાત લેવા સમજાવો. જગતનાં કેટલા બધા મહાન માણસો લાઈબ્રેરીમાં જવાની ટેવને કારણે પ્રગતિ કરી શક્યા, એ સમજાવવું.

પુસ્તક પસંદગી કેવી રીતે કરાવશો

- શિક્ષકોને સમજાવો કે બાળકને એની રૂચિ પ્રમાણે પુસ્તકો પસંદ કરવા દેવા.
- કોઈ પણ પુસ્તક કે ખાસ વિષયનો જરા પણ આગ્રહ નહીં રાખવો.
- એની રૂચિ જોઈ એને માર્ગદર્શન આપવું.
- વિશેષ માહિતી માટે “પુસ્તકો કેવી રીતે મેળવવા” અને ગ્રંથ સારથિ શિક્ષકો પાસે અપેક્ષા વિભાગ જુઓ.

જીવન ધ્યેય અંગે કેવી રીતે સમજાવશો

વિદ્યાર્થીઓ માટેનો જીવન ધ્યેયનો વિભાગ જુઓ, અને એમાં આપેલી વિગતો વિદ્યાર્થીઓને સમજાવવાનો પ્રયત્ન કરવો, એમ કહેવું.

- જીવન ધ્યેય અને કારકીર્દીનો તફાવત બાળકોને સમજાવવો.
- જીવન ધ્યેયની અગત્યતા સમજાવવી.
- જીવન ધ્યેય નોંધપોથી રાખવાની વાત કરવી.

વેબસાઈટ પરિચય અને માહિતી કેવી રીતે પહોંચાડશો

૧. વાંચે ગુજરાતની વેબસાઈટ પર વાંચે ગુજરાત અભિયાનની અને એના વિવિધ પ્રોજેક્ટોની તમામ માહિતી ઉપલબ્ધ છે.
૨. શાળા, શિક્ષકો, વાલીઓ અને વિદ્યાર્થીઓએ શું કરવાનું છે અને એમની પાસેની અપેક્ષાઓ પણ ઉપલબ્ધ છે.
૩. શાળાઓ, વિદ્યાર્થીઓ અને ગ્રંથસારથિ માટેની માર્ગદર્શિકા પણ ઉપલબ્ધ છે.
૪. તમામ સ્પર્ધાના નિયમો અને કાર્યપદ્ધતિ ઉપલબ્ધ છે.
૫. અભિયાનના કાર્યક્રમો કે નિયમોમાં જો ફેરફાર થાય, તો તે પણ એમા ઉપલબ્ધ થતા રહેશે.

૬. સમગ્ર રાજ્યમાં યોજાનાર કાર્યક્રમોની માહિતી અને સંપન્ન થયેલા કાર્યક્રમો વિષેના વૃતાંત પણ ઉપલબ્ધ છે (વાંચે ગુજરાત સમાચાર).
૭. તમામ જિલ્લા સમિતિના સભ્યોના નામ-સરનામા પણ ઉપલબ્ધ છે.
૮. વાંચવા જેવા પુસ્તકોની યાદી, મહાપુરુષોના જીવનમાં પરિવર્તન લાવનાર પુસ્તકો અને જીવનને નવી દિશા આપનાર પુસ્તકોની યાદી પણ ઉપલબ્ધ છે. અને આવી માહિતી આપ પણ અપલોડ કરી શકો છો.
૯. આપ કોઈ પુસ્તક તરતું મૂકો એની જાણ વેબસાઈટ પર કરી શકો છો અને તમામ પુસ્તકમિત્રોના નામ એમાં જણાવી શકો છો.
૧૦. પુસ્તકવિક્રેતાની યાદી પણ મેળવી શકશો.
૧૧. રાજ્યના જાહેર ગ્રંથાલયોની યાદી અને સરનામા પણ મેળવી શકશો.
૧૨. “શ્રેષ્ઠ વાચક સ્પર્ધા” માટે વિદ્યાર્થીઓ વાંચેલા પુસ્તકોની માહિતી દરેક વિદ્યાર્થીએ સીધી વેબસાઈટ પર જ અપલોડ કરવાની છે. જે અંગેની વિગતો આ પ્રમાણે છે.

શ્રેષ્ઠ વાચક સ્પર્ધા માટે વાંચેલા પુસ્તકોની ડેટા એન્ટ્રી કેવી રીતે કરશો.

- દરેક વિદ્યાર્થી શાળામાંથી / ઘરબેઠા પોતે વાંચેલા પુસ્તકોના નામ, પુસ્તકની સંખ્યા, લેખકનું નામ વિગેરે અપલોડ કરી શકશે.
- આ માટે “શ્રેષ્ઠ વાચક સ્પર્ધા” માટે વાંચેલા પુસ્તકોની વિગતો એન્ટર કરવા અહી ક્લિક કરો, પર ક્લિક કરવું.
- ડેટા એન્ટ્રી કરવા માટે દરેક વિદ્યાર્થીએ પોતાનો અલગ આઈડી (ઓળખનું નામ) અને પાસવર્ડ આપવાનો રહેશે. જે બીજા કોઈને આપવો નહી કે જણાવવો નહી.
- શાળાનો આઈડી અને પાસવર્ડ શાળાના આચાર્ય પાસે જ રહેશે. આચાર્ય ગ્રંથસારથિને આપી શકે.
- એક વાર વિદ્યાર્થી પોતાનો આઈડી અને પાસવર્ડ મેળવે પછી એ ગમે ત્યારે પોતે વાંચેલા પુસ્તકોની વિગતો એન્ટર કરી શકશે. વાંચેલા પુસ્તકોની વિગતો નિયમિત એન્ટર કરતાં રહેવું.
- એ માટે એણે વેબસાઈટ પર જઈ શાળાનો નંબર અને વર્ગ નંબર એન્ટર કરવાના રહેશે. એ કર્યા બાદ પોતાનું આઈડી અને પાસવર્ડ એન્ટર કરવા. જેથી પોતાનું પાનું ખુલશે. જેમા પોતે વાંચેલા પુસ્તકોની વિગતો એન્ટર કરી શકાશે. અને એન્ટર કરેલી વિગતો સુધારી પણ શકાશે.

વિદ્યાર્થીએ નીચે જણાવેલ એન્ટ્રી કરવાની રહેશે.

૧. પુસ્તકનું નામ
૨. પુસ્તકના પાનાની સંખ્યા
૩. લેખકનું નામ

વેબસાઈટ પર ગુજરાતભરમાં, જિલ્લાવાર, શાળાવાર સ્પર્ધા માટે નોંધાયેલ વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા, અને એમના દ્વારા વંચાયેલ પુસ્તકોની સંખ્યા પ્રકાશિત કરવામાં આવશે.

દરેક વિદ્યાર્થીનો પાસવર્ડ અલગ હોય, કોઈ બીજા વિદ્યાર્થી તમારી યાદીમાં કોઈ પણ પ્રકારનો ફેરફાર કરી શકશે નહીં. અને એટલા માટે જ આપણો પાસવર્ડ કોઈને જણાવવો નહીં.

જે શાળામાં કોમ્પ્યુટર અને ઈન્ટરનેટની સુવિધા ન હોય તેમણે વિદ્યાર્થી દીઠ વાંચેલા પુસ્તકોની યાદી એમની પાસે લેખિત મેળવી લેવી. અને એની ડેટા એન્ટ્રી, ગ્રામ પંચાયતના કોમ્પ્યુટર પર પણ કરી શકાશે. જો તેમ ન થાય તો નજીકની શાળાઓમાં એવી સુવિધા ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવશે. આ માટે મદદરૂપ થવા અન્ય વિકલ્પો હવે થી જણાવીશું.

વિદ્યાર્થીઓ ઘરેથી/ સાઈબર કાફેમાંથી/જાહેર લાયબ્રેરીમાંથી પણ ડેટા એન્ટ્રી કરી શકશે.

અભિયાનને વધુ વ્યાપક કેવી રીતે બનાવશો.

શ્રેષ્ઠ વાચક સ્પર્ધા, મને ગમતું પુસ્તક વાર્તાલાપ અને પુસ્તક અધ્યયન અનુશીલન એ વિદ્યાર્થીઓ માટેના કાર્યક્રમો છે. પરંતુ વડીલો માટે મને ગમતું પુસ્તક વાર્તાલાપ, તરતાં પુસ્તકો, ઝોલા પુસ્તકાલય, વાર્તાકથન, બુકે નહી બુકનો અભિગમ, શુભ અને માંગલિક પ્રસંગોએ પુસ્તકો ભેટ આપવા, ઠેર ઠેર ગ્રંથમંદિરો ઉભા કરવા, લોકોને લાઈબ્રેરીના સભ્ય બનાવવા, જેવા અનેક કાર્યક્રમો છે, જેની વિગતો પ્રોજેક્ટ રીપોર્ટમાં ઉપલબ્ધ છે. ગ્રંથસારથિ શિક્ષકે આ તમામ પ્રોજેક્ટો સમાજના અન્ય વર્ગમાં પણ પ્રસિધ્ધિ પામે અને એ અનુસંધાને સૌ સક્રિય બની એ દિશામાં કાર્ય કરે એ માટે પૂરતાં પ્રયત્નો કરવા.

તાલુકા / જિલ્લામાં સૌથી વધારે સંસ્થાઓ સહયોગી સંસ્થાઓ તરીકે જોડાય એ માટે પ્રયત્નો કરવા અને આ સહયોગી સંસ્થાઓ શ્રેષ્ઠ યોગદાન આપે એવા પ્રયત્નો કરવા. ટૂંકમાં શાળા- બહાર - વાલી અને સમાજને પણ પ્રવૃત્ત કરવો અને સૌને વાંચવાની પ્રેરણા આપવી.

પ્રશ્નોત્તરી - ઓપન ફોરમ અને પ્રતિભાવ :

વિદ્યાર્થીઓના વિભાગમાં જણાવ્યા પ્રમાણે સંપન્ન કરવા.

સમાપન :

અંતમાં સૌ ગ્રંથસારથિ મિત્રોને જણાવવું કે આ અભિયાનનો સૌથી મહત્વનો પ્રોજેક્ટ શ્રેષ્ઠ વાચક સ્પર્ધા છે અને એને સફળ બનાવવા શિક્ષકોનું યોગદાન ખૂબ જ મહત્વનું છે. દરેક શિક્ષકના જીવનમાં વિદ્યાર્થીઓના જીવનને નવી દિશા આપવા માટેનો, એના જીવનઘડતર અને સંસ્કાર ઘડતર માટેનો આ સૌથી મોટો અવસર છે. It is a life time Opportunity and challenge. Accept it. નવા ભારતનાં, નવા ગુજરાતના અને ભાવિ પેઢીના ઘડતર માટે **પરમાત્મા** એ આ તક આપી છે એને ઝીલી લઈએ અને એને સાર્થક કરી ગુજરાતને ભારતનું વાચન અને જ્ઞાન પાટનગર બનાવીએ.

વાચનપ્રત

વાંચે ગુજરાત અભિયાન, અંતર્ગત યોજવામાં આવેલ વિચાર - વાચન શિબિરમાં ભાગ લેવાથી પુસ્તકો અને વાચનની અગત્યતા મને સમજાઈ છે.

હું મારા ઇષ્ટદેવની સાક્ષીએ, મારા અંતરની ઇચ્છાથી નીચેની પ્રતોનો જાહેર સંકલ્પ કરું છું.

- હું નિયમિત પણે વાંચીશ અને વાચનને ટેવ તરીકે વિકસાવીશ.
- હું પુસ્તકાલયનો સભ્ય બનીશ.
- હું ઘરના અન્ય સભ્યોને પણ પુસ્તકો વાંચવા પ્રેરીશ અને એમને પુસ્તકાલયના સભ્ય બનાવીશ.
- હું વર્ષમાં ઓછામાં ઓછું એક પુસ્તક ખરીદીશ અને વાંચીશ.
- હું સ્નેહી, મિત્રવૃંદમાં પુસ્તક તરતું મૂકી-વાચન પ્રત્યે સમાજને જાગ્રત કરવા પ્રયત્ન કરીશ.
- હું જેણે પાંચ પુસ્તકો વાંચ્યા હોય તેની સાથે દોસ્તી કરીશ.
- હું પુસ્તકો વાંચીશ અને સારા વિચારો પર મનન કરી તેને આચરણમાં મુકીશ.
- હું મુસાફરી દરમિયાન પુસ્તકો સાથે રાખીશ અને વાંચીશ.
- હું મારા જીવનનાં ધ્યેયો નક્કી કરીશ અને એ દિશા પર ચાલવા પુરુષાર્થ કરીશ અને જરૂરી ક્ષમતાઓનો વિકાસ કરીશ.
- હું વિચાર - વાચન દ્વારા મારા જીવનને સુખી, સંસ્કારી અને સફળ બનાવીશ.

સાક્ષી : ઇષ્ટદેવ	વિદ્યાર્થીનું નામ :
પ્રતિનિધિ : માતા - પિતા	વિદ્યાર્થીની સહી :
માતાનું નામ :	શાળાનું નામ :
માતાની સહી :	ધોરણ :
પિતાનું નામ :	તારીખ :
પિતાની સહી :	સ્થળ :

વિદ્યાર્થીઓને પત્ર :

અહીં આપવામાં આવેલ વિદ્યાર્થીઓને પત્ર શક્ય હોય તો છપાવી, દરેક વિદ્યાર્થીને આપવો. જો શક્ય ન હોય તો વિદ્યાર્થીઓને આ માહિતી વારંવાર જણાવતા રહેવું.

વહાલા બાળમિત્રો,

જીવનમાં મહાન બનવા, મહાન કાર્યો કરવા પડે અને મહાન કાર્યો કરવા, મહાન વિચારો આવવા જરૂરી છે. સારા વિચારો જ સારા કાર્યોની પ્રેરણા આપી શકે. અને સારા વિચારો સારા પુસ્તકોના વાચન દ્વારા જ આવી શકે. ગુજરાતનો દરેક વિદ્યાર્થી ખૂબ વાંચે, વિચારે અને વિકસે એ માટે ગુજરાત સરકાર દ્વારા વાંચે ગુજરાત અભિયાનનું આયોજન થયું છે.

આ અભિયાનમાં શાળાના વિદ્યાર્થીઓ માટે “શ્રેષ્ઠ વાચક સ્પર્ધા” અને “મને ગમતું પુસ્તક વાર્તાલાપ” એ બે ખૂબ જ અગત્યના કાર્યક્રમો છે.

ગુજરાતના માનનીય મુખ્યમંત્રીશ્રીની એવી અદ્યમ ઈચ્છા છે કે ગુજરાતનો દરેક વિદ્યાર્થી ખૂબ ખૂબ વાંચે અને શ્રેષ્ઠ વાચક સ્પર્ધામાં ભાગ લે.

શ્રેષ્ઠ વાચક સ્પર્ધામાં ભાગ લેવા આપે ઓછામાં ઓછા ત્રણ પુસ્તકો વાંચવા જરૂરી છે.

પુસ્તક કોઈપણ ભાષાનું, વિષયનું હોઈ શકે. પરંતુ પ્રાથમિક વિભાગ માટે ઓછામાં ઓછા “૨૫” પાનાનું અને માધ્યમિક વિભાગ માટે “૪૦” પાનાનું હોવું જોઈએ. એનું કદ ગમે તેટલું હોઈ શકે એ ચિત્રવાર્તા કે કાર્ટૂન પણ હોઈ શકે.

આપે અત્યારથી જ શરૂ કરી દિવાળીની રજા સુધીમાં જેટલા બને એટલા વધારે પુસ્તકો વાંચવાના છે.

સ્પર્ધામાં દરેક ધોરણદીઠ અલગ વિભાગ છે. અને દરેક વિભાગદીઠ વિજેતા થનારને તાલુકા અને જિલ્લા સ્તરે ઈનામો મળશે અને રાજ્ય સ્તરે સન્માનિત કરવામાં આવશે. ધો. ૫ થી ૧૨ ના અલગ અલગ “૮” વિભાગો છે. આથી તમારે સારા સારા પુસ્તકો વાંચવાના છે.

યાદ રાખો :

૧. આ સ્પર્ધામાં શાળાના દરેકે દરેક વિદ્યાર્થીએ ભાગ લેવાનો છે.
૨. શાળાના દરેક વિદ્યાર્થીએ વર્ગમાં એકવાર “મને ગમતું પુસ્તક” વાર્તાલાપમાં પોતાને ગમતાં પુસ્તક પર પાંચ મિનિટનો વાર્તાલાપ આપવાનો છે.
૩. “૨૫”થી વધારે પુસ્તકો વાંચનાર વિદ્યાર્થીઓ માટે ખાસ ઈનામો છે.
૪. ખૂબ વાંચો-વિચારો-વિકસો અને ઈનામો પણ જીતો.
૫. આજ સુધી ભલે આપે એક પણ પુસ્તક ન વાંચ્યું હોય, હવે વાંચવાની શરૂઆત કરો.
૬. વાંચે ગુજરાત અભિયાનમાં દરેક બાળક ખૂબ વાંચે અને શ્રેષ્ઠ વાચક સ્પર્ધામાં ભાગ લે એવી અપેક્ષા છે, એટલે આ સ્પર્ધામાં ભાગ લેવા આપ કટીબધ્ધ બનો.
૭. તમારા મિત્રોને પણ આ સ્પર્ધામાં ભાગ લેવા સમજાવો અને પ્રેરણા આપો.
૮. અભિયાન દરમ્યાન કેટલા પુસ્તકો વાંચશો, તેનો સંકલ્પ કરો.
૯. આપના ગામની / શહેરની જાહેર લાયબ્રેરીના સભ્ય બનો અને ત્યાંથી પુસ્તકો મેળવો.

૧૦. કયા પુસ્તકો વાંચવા જોઈએ તે માટે તમારા ગ્રંથસારથિ શિક્ષક પાસે માર્ગદર્શન મેળવો.
૧૧. તમારા માતા-પિતા, કુટુંબીજનો અને અન્ય શિક્ષકો પાસે પણ માર્ગદર્શન મેળવો.
૧૨. વર્ષ દરમ્યાન આઈસ્ક્રીમ, ચોકલેટ, પેપ્સી, પતંગ કે ફટાકડાનો ખર્ચ થોડો ઓછો કરી એકાદ-બે પુસ્તકો ખરીદો.
૧૩. પુસ્તકમેળા, પુસ્તક પ્રદર્શનની અવશ્ય મુલાકાત લો.
૧૪. શાળાની પ્રેરણાસભામાં આવનાર મહાનુભવોની વાતો ધ્યાનથી સાંભળો અને આવરણમાં ઉતારો.
૧૫. વાચન અભિયાન હેઠળ તમારે તમારા જીવનનું ધ્યેય નક્કી કરવાનું છે. તમારા જીવન ધ્યેય વિષે વિચારો, નક્કી કરો, લખો અને દિવસે દિવસે એમાં ઉત્ક્રાંતિ કરતાં રહો.
૧૬. તમારો રોલ મોડેલ પણ પસંદ કરો.
૧૭. અભિયાન સાથે સાથે યોજાનારી વાચન પ્રેરણા અને જીવનધ્યેયલક્ષી વક્તૃત્વ, નિબંધ, ચિત્રકલા અને સુવિચાર સ્પર્ધાઓમાં પણ ભાગ લો. સ્પર્ધાના વિષયોની માહિતી આપના શિક્ષક પાસેથી મેળવો.
૧૮. વેકેશન દરમ્યાન ખૂબ વાંચો.
૧૯. જેમણે ઓછામાં ઓછા “પાંચ” પુસ્તકો વાંચ્યા હોય એમની જોડે જ મિત્રતા રાખો.
૨૦. આપ પણ શક્ય હોય તો એક પુસ્તક તરતું મૂકો.
૨૧. શાળામાં અને ગામ / શહેરની લાયબ્રેરીમાં યોજાતા મને ગમતું પુસ્તક વાર્તાલાપમાં ભાગ લો.
૨૨. તમારાં કુટુંબના સભ્યોને, મમ્મી-પપ્પાને પણ પુસ્તકો વાંચવા માટે સમજાવો.
૨૩. શાળાની / વર્ગની વાચન પ્રેરણા નોંધપોથીમાં તમારા વિચારો લખો.
૨૪. તમારી જીવનધ્યેય નોંધપોથી તૈયાર કરો અને તમારું જીવનધ્યેય લખો.